ÑAPA
Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 13 september 2014

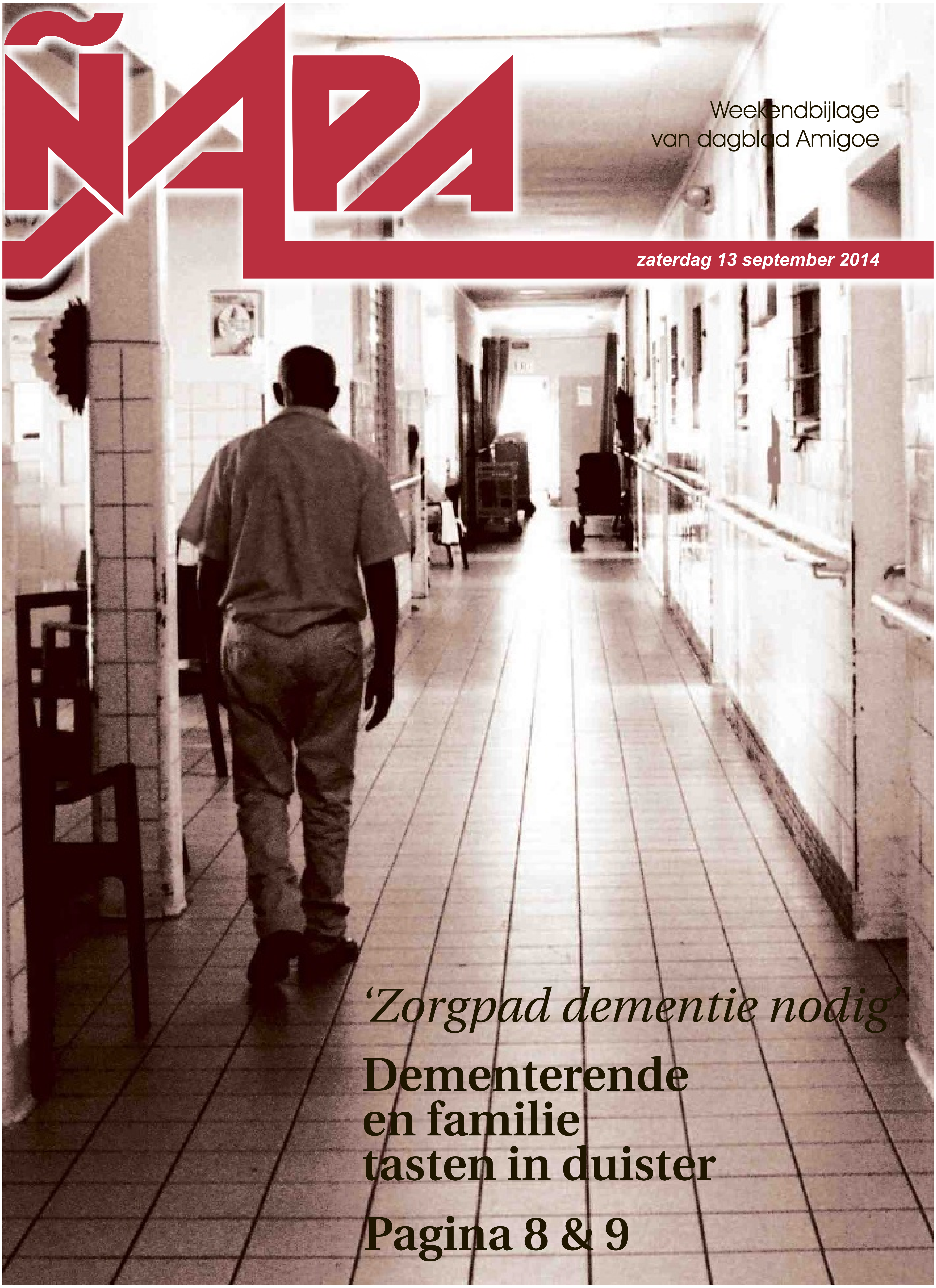

‘Zorgpad dementie nodig’

Dementerende en familie tasten in duister

Pagina 8 & 9

Inhoud

Voorpagina	1
Inhoud	2
Eten & drinken	3
Gezondheid	4
Mens & Psyche	5
Literatuur	6 & 7
Dementie-congres	8 & 9
Rechts-filosofie	10 & 11
Business	12-14
Puzzels	15
Advertorial	16

Foto van de week.

Tim Hankart (14) maakte deze foto voor zijn huis. Hij schrijft: "Deze twee mooie kinikini's (torenvalken) waren een bloublou (grote hagedis) aan het verorberen. Ik zou het leuk vinden als jullie deze foto willen plaatsen in de Ñapa." En zo dus gedaan. Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Wouter Mol, Jan de Ruijter, Judice Ledeboer, May Voges, Monique Casimiri, Mineke de Vries, Milangela Plate, Miriam de Windt, Victorine Stille, Ken Wong, Misha Bemer

Thuis.

Ezels op Bonaire

Monique Casimiri

Je ontkomt er niet aan als je op Bonaire bent. Je komt er ezels tegen. Op straat, langs het hek van je huis, in de mondi en uiteraard ook in het Donkey Sanctuary. Wij wilden dat weleens zien. We kennen de ezels alleen in het wild, maar nu ook in het reservaat.

Bij aankomst werden we warm onthaald en kregen we uitleg over de ezels; wat mag wel en wat mag niet. Na het betalen van de entree en na het kopen van een zak wortels reden wij over het geitenrooster, in dit geval dus een ezelrooster, het park in. Voeren mocht pas na de uitkijktoren en de weg kwijt raken was niet mogelijk, het wijst zich vanzelf vertelde de vriendelijke mevrouw. Dat laatste klopt, via een vaste route reden wij stapvoets naar de uitkijktoren.

We reden nooit alleen. Er waren geen andere auto's, maar we werden continu vergezeld door een aantal ezels. Aan elke kant van de auto één. Met hun kop in de wind renden ze mee met de auto, af en toe een klopje met hun neus tegen de ramen. Met name onze zoon vond dit schouwspel hilarisch en lag dubbel van het lachen achterin de auto. Na een x aantal meters vond de ezel het wel welletjes, er gebeurde niets voor hem. En op het moment dat hij afhaakte stond nummer twee in het gelid om zijn plek in te nemen. Zo kwamen wij aan bij de uitkijktoren. Behalve ons escorte stonden hier nog zo'n dertig ezels klaar om ons te begroeten. Allemaal even vriendelijk. Ze lieten zich aaien en paaien, maar waar ze vooral naar uitkeken waren de wortels die we bij ons hadden. Wij keken uit over het terrein waarover zij zich vrij konden bewegen, zij keken uit naar de lekkernij die we bij ons hadden.

Na het voeren reden we verder en vanuit de auto voederden we nog wat door. Ik neem aan dat onze voorgangers dat ook deden, wat het gedrag van de ezels verklaarde aan het begin van onze rit.

Vrienden op het eiland vertelden ons dat dit hele ezelproject toch enigszins omstreden is. Dat er ezels worden opgevangen is een goede zaak, zeker als ze ziek zijn of als er weesjes rondlopen. Dat ze ezels vangen om hierheen te brengen is nergens voor nodig. Ezels horen bij Bonaire. Die horen vrij rond te lopen, die horen niet achter slot en grendel, waar ze gecastreerd worden en waar je tegen betaling naar mag gaan kijken. Er is ooit geopperd dat het een heel bijzonder soort is, maar ook dat is weerlegd, het is een veel voorkomende soort ezels. In ieder geval geen reden om ze te vangen en op te sluiten onder het mom van bescherming.

Het argument dat ezels bij verkeersongelukken betrokken zijn klopt wel, maar naar mijn mening worden in dat geval de verkeerde ezels achter slot en grendel gezet.

Food for thought.

Tonijnsalade met witte bonen

Een dagje gemakkelijk én voedzaam in de keuken... wie zou dit niet willen? In dit recept voor een maaltijdsalalde worden twee superfoods verwerkt: tonijn en witte bonen.

Tekst: Miriam de Windt

Karakteristiek voor een superfood is het hoge percentage goede voedingsstoffen. U heeft in voorgaande afleveringen al gezien dat de recepten die wij u hebben aangeboden, hoge waarden hebben voor wat betreft de vitamines en mineralen, vooral dankzij het superfood in het recept. Dit recept voor tonijnsalade is ook geen uitzondering.
De vitamines A, B1, B2, C en ijzer zijn voornamelijk afkomstig van de tonijn, de bonen en de verse ingrediënten (aardappelen, groenten, citroensap).
Tonijnsalade met witte bonen is een maaltijdsalade, die gemakkelijk klaar te maken is. U kunt deze zelfs 1 dag van te voren maken, wanneer u weinig tijd heeft om lang in de keuken te staan. Of voor wanneer u minder zin heeft om uitgebreid te koken. Bijvoorbeeld tijdens deze hele warme dagen. Veel beter dan een maaltijd afhalen.

Tonijn
Tonijn heeft vele voordelen voor uw gezondheid. Maar het heeft ook een paar nadelen.
Tonijn is familie van makreel. Er zijn vele soorten tonijn. De blauwvintonijn is de grootste soort en wordt ook reuzentonijn genoemd.
Tonijn (in blik) is een gemakkelijke bron voor mager dierlijk eiwit, kant & klaar voor gebruik. Alleen dient u te kiezen welke soort tonijn u het beste kunt gebruiken.
Tonijn bevat Omega-3 vetzuren. Gezondheidsvoordelen van Omega-3 zijn onder meer verbetering van uw bloedcirculatie, verlaging van de triglyceriden- en cholesterolspiegel, vermindering van het risico op 'aderverkalking' en verlaging van de bloeddruk. Tonijn kan hart- en vaatziektes voorkomen doordat het de verhouding HDL-cholesterol (goede cholesterol) en LDL-cholesterol (slechte cholesterol) verbetert.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Risico's van tonijn: zout
Tonijn uit blik bevat een hoog zoutgehalte, die de voordelen van het verlagen van uw bloeddruk weer teniet kan doen. U kunt wel ingeblikte tonijn krijgen met een lager natriumgehalte ('light sodium'). Natrium-arme-, 'No sodium'- of 'sodium-free'-tonijn raad ik niet aan, omdat ze andere chemische stoffen bevatten om er een smaak aan te geven en die ook niet goed zijn.

Risico's van tonijn: kwik
Een ander risico van tonijn is het kwikgehalte.
Omdat tonijn een grote vis is, staat deze in de top van de voedselketen in zee. Tonijn eet sardines, haring, makreel en andere kleine vissoorten. Deze kleinere vissen bevatten ook al kwik, waardoor tonijn een hogere concentratie aan kwik binnenkrijgt. Vooral vlees van de Atlantische blauwvintonijn bevat de hoogste gehaltes aan kwik. Te veel kwik in uw voeding kan schadelijk zijn. Zeker voor zwangeren en zogenden. Kwik kan ernstige schade aanrichten in de hersenen en het zenuwstelsel, de lever en de nieren.
U kunt informatie en adviezen krijgen bij een diëtist hoeveel tonijn veilig is om te eten. Blauwvintonijn wordt bovendien overbevist. Deze is nu bijna extinct.

Om toch te kunnen profiteren van de voordelen van tonijn, heeft u de volgende alternatieven:
Beste keuze: verse 'Albacore white tuna' gevist in de 'U.S. Pacific'- of 'Canadian Pacific'-oceaan. Albacore tuna wordt gevangen als deze nog jong is, hierdoor bevat de vis minder kwik.
Tweede keuze: verse Albacore tuna gevist in de 'South Atlantic'-oceaan.

Monterey Bay Aquarium Seafood Watch is een organisatie die adviezen verstrekt om u te helpen de beste keuze te maken van vis en zeevruchten die gezonder zijn en die zo min mogelijk negatieve impact hebben op het milieu. Verdere informatie kunt u vinden op www.montereybayaquarium.org of www.seafoodwatch.org

'White vs. light'
'White en light tuna' duidt op de kleur van het visvlees. White zegt het eigenlijk al: wit, blank visvlees. 'Light meat tuna' heeft een roze kleur. Albacore tuna is de enige soort tonijn die de benaming 'white' mag dragen. White Albacore tuna is bijna altijd ingeblikt in water en is 'solid'.
De meeste ingeblikte 'light meat'-tonijnsoorten zijn afkomstig van de Skipjack-tonijn en ingeblikt als 'chunk'.

'Solid vs. chunk'
Solid wordt ook 'fancy' genoemd. Dit betekent dat er een heel stuk van een moot tonijn ingeblikt wordt, 1-laags, die precies in het blik past. 'Chunk' betekent dat er een mengsel van stukjes tonijn van verschillende groottes ingeblikt is. En voor wat betreft 'flake', u raadt het waarschijnlijk al. Kleine, afgebrokkelde stukjes vlees van de tonijn. Er is een groot prijsverschil tussen 'solid' en 'flake'.

Witte 'cannellini'-bonen
Cannellini-bonen worden ook wel witte kidney-bonen genoemd.
Ze bevatten veel vezels. Alle vezelrijke voedingsmiddelen helpen om uw cholesterol-, triglyceride- en bloedsuikerspiegels te verlagen. De vezels in witte kidney-bonen hebben bovendien de eigenschap dat ze zich ook nog aan vetten kunnen binden. Hierdoor kan een gedeelte van de vetten in uw voeding via de faeces uitgescheiden worden. Een aangename hulp voor gewichtsvermindering. Andere voedingsstoffen die cannellinibonen in ruime hoeveelheden bevatten zijn: ijzer, magnesium, foliumzuur en B1. Door deze voedingsstoffen dragen cannellini-bonen ook bij aan de verbetering van zuurstoftransport, detox en een goede hersenfunctie.

Mits met een goede tonijnsoort, is een eet smakelijk met een gerust hart en geweten wel op zijn plaats.

Kook mee met May.

Tonijnsalade met witte bonen

1 pond aardappelen, geschild, gekookt, afgekoeld en in plakjes gesneden
1/2 pond fijne sperziebonen, geblancheerd
5 lente-uien, schoongemaakt en heel fijn gesneden
150 gram kers- of druiftomaten, doorgesneden,
12 zwarte olijven
1 blik cannellini-bonen, in een zeef afgespoeld en uitgelekt
1 blik tonijnmoot op olie van 185 gram, afgegoten, olie bewaren
1 eetlepel kappertjes, afgespoeld
geraspte schil en sap van 1 citroen
2 tenen knoflook, heel fijn gehakt
3 eetlepels extra virgin olijfolie
2 eetlepels fijn gesneden basilicumblaadjes
2 hardgekookte eieren, in vieren gesneden
Zout en vers gemalen zwarte peper

De aardappelen, de sperziebonen, ui, tomaten, olijven en bonen in een kom doen.
Het citroensap en de helft van de knoflook met de olie van de tuna mengen.
De olijfolie er door mengen en afmaken met zout en peper. Apart houden.
De tunamoot en kappertjes bij het aardappelmengsel voegen.
De geraspte citroenschil, de rest van de knoflook en de basilicum in een kommetje mengen.
De slasaus bij het aardappel/tuna-mengsel voegen en luchtig omscheppen.
De salade op een schaal schikken, de eierpartjes er op arrangeren en met het citroenschilmengsel bestrooien.

Voor 4 à 6 personen.

Eet smakelijk,

May

Medisch.

Vragen over... 'hal' en smetplekken

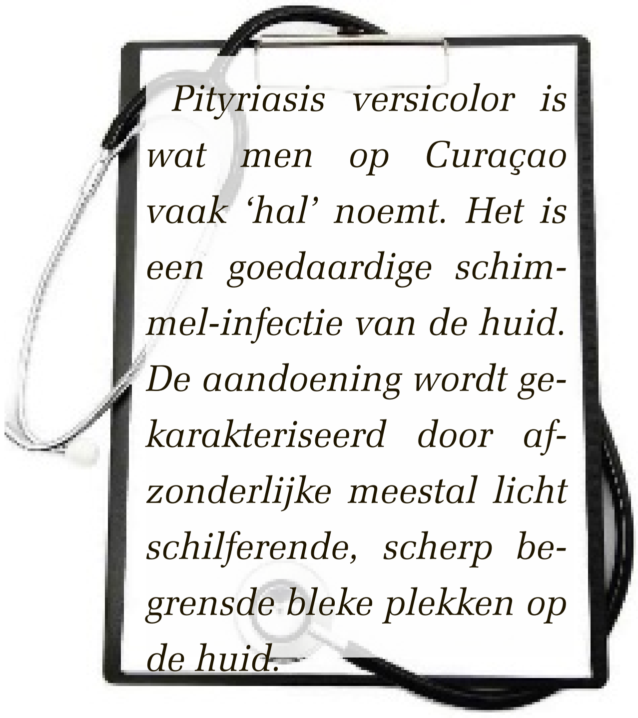

Tekst: Wouter Mol

De meeste mensen bezoeken de huisarts omdat ze de vlekken niet mooi vinden en ze zich afvragen of ze geen ernstige huidziekte hebben. Meestal hebben ze geen andere klachten. Soms klagen mensen over lichte jeuk.
De normale huid bevat twee soorten gisten: de pityrosporum orbiculare en de pityrosporum ovale. Vooral de regio tussen de schouderbladen zijn met deze gisten gekoloniseerd. De pityrosporum orbiculare-gisten kunnen zich ontwikkelen tot een pathogene vorm die wordt aangetroffen in de pityriasis versicolor-laesies. Door aantasting van de huid ontstaat hypopigmentatie waardoor de huid bleker lijkt dan de omringende huid.

Komt 'hal' veel voor op Curaçao?

Ja, je ziet het heel veel bij mensen op Curaçao. De reden dat het veel voorkomt is omdat er verschillende factoren belangrijk zijn voor de ontwikkeling van de pathogene vorm van pityrosporum orbiculare. Deze factoren zijn: Een vettige huid, overmatige transpiratie, ondervoeding, erfelijkheid en een verminderd immuunsysteem. Ook omgevingsfactoren spelen een rol zoals een hoge omgevingstemperatuur en een hoge luchtvochtigheid.
Voornamelijk overmatig transpireren en de warme omgevingstemperatuur zie je veel op Curaçao. Omdat mensen hier vaak een donkere huidskleur hebben, vallen de bleke vlekken ook meer op dan bijvoorbeeld in Nederland.

Wat kan je doen aan 'hal'?

Omdat het een onschuldige aandoening is hoeft u er in principe niets aan te doen. Vaak wil de patiënt toch behandeld worden omdat hij de vlekken niet mooi vindt. Indien er weinig plekjes zijn dan kunt u volstaan met lokale therapie met crèmes of lotion. Indien er echter grotere oppervlakten aangedaan zijn, kunt u met medicijnen een goed resultaat bereiken. Let echter op dat het na behandeling nog 2 à 3 maanden kan duren voordat de bleke plekken geheel zijn verdwenen. Dit komt omdat het pigment opnieuw de huid moet kleuren nadat het verdwenen was door de infectie.

Ik ben al vaak behandeld en telkens komen de plekken terug, hoe kan dat?

Dit komt omdat de predisponerende factoren, zoals bovenvermeld, ook na behandeling niet veranderen. Ook is het zo dat de pityrosporum op de normale huidflora leeft en dus bij de juiste factoren zich weer als hal kan presenteren. Soms heeft het nut om uw haar regelmatig te wassen met een seleensulfideshampoo. Dit kan het optreden van hal/pityriasis versicolor verminderen.

Wat zijn smetplekken?

Smetplekken of intertrigo is een rode, nattende, onwelriekende uitslag in een huidplooi. Bij voorkeur in de huidplooien onder de borsten en in de liezen.

Hoe ontstaan smetplekken?

Smetplekken ontstaan onder invloed van warmte, vocht en wrijving. Uitlokkende factoren zijn zware hangende borsten, dikke bovenbenen, overmatige transpiratie, nauwsluitende kleding en onvoldoende hygiëne. Door wrijving en vocht raakt de huid geïrriteerd en wordt de huid rood en vochtig. Hierdoor kan gemakkelijk geïnfecteerd raken, meestal gebeurt dit door een candida-infectie, dit is een schimmelsoort.

Wat kan je er aan doen?

Allereerst moet de behandeling bestaan uit het voorkomen van omstandigheden die smetten bevorderen. Dagelijks wassen en goed drogen van de huidplooien. Knellende kleding moet worden vermeden. Afvallen heeft in het begin vaak geen effect omdat dit de huidplooien niet doet verminderen maar vaak groter maakt. Op de lange termijn heeft het wel een positief effect.
Als de smetten felrood en nattend zijn moet u proberen de smetten droog te houden, dit kan door bijvoorbeeld Engelse plukken of scheurlinnen te gebruiken. Ook kunt u een lotion gebruiken, bijvoorbeeld lotio alba FNA. Bij een infectie met een schimmel moet u een antimycoticum-crème gebruiken, uw huisarts kan deze voorschrijven.

Komen smetplekken door diabetes mellitus?

Nee, dit hoeft helemaal niet het geval te zijn. Als aan de juiste voorwaarden voldaan wordt kan iedereen smetplekken krijgen. Wel is het zo dat mensen met suikerziekte meer kans hebben op het krijgen van schimmelinfecties dan mensen zonder suikerziekte.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche.

Stemmen horen

In mijn vorige rubriek over hallucinaties werd kort de auditieve hallucinatie aangestipt, waarvan het horen van stemmen de meest bekende vorm is. In deze rubriek besteden we uitgebreider aandacht aan het fenomeen 'stemmen horen'.

Tekst: **Milangela Plate**

Zo'n 3 tot 10 procent van de mensen hoort regelmatig stemmen. Een deel van de stemmenhoorders ondervindt geen last van het feit dat ze stemmen horen, terwijl een ander deel van de mensen constant wordt gekweld door de ongewenste aanwezigheid van de stem(men).
Het horen van stemmen wordt veelal beschouwd als een symptoom van een psychiatrische aandoening, zoals schizofrenie, psychose, ernstige depressie of borderline persoonlijkheidsstoornis. Toch hoeft er niet altijd sprake te zijn van een psychiatrische stoornis bij iemand die stemmen hoort. Zoals gezegd kan een deel van de mensen dat stemmen hoort, daar goed mee leven en beschouwen zij de stemmen soms zelfs als een positief onderdeel van hun leven.
De Geestelijke Gezondheidszorg Curaçao (GGZ) en de Faculteit Maatschappij- en Gedragswetenschappen van de University of Curaçao (UoC) organiseerden in 2012 een lezing genaamd 'Hearing Voices'. Tijdens deze lezing gaf wijlen Fridi Martina, die in het publiek aanwezig was, openhartig aan dat zij een stemmenhoorder was en dat de stemmen die zij hoorde haar enorm nuttig waren gebleken bij het schrijven van toneelstukken.

Minder gek dan je denkt

Het horen van stemmen is niet zo abnormaal als vaak wordt gedacht. Zoals in mijn vorige rubriek ook werd aangegeven, hebben de meeste mensen weleens deze auditieve hallucinatie ervaren. Bijvoorbeeld wanneer u denkt te hebben gehoord dat iemand uw naam riep, terwijl dit niet het geval kon zijn omdat er in de verste verte niemand te bekennen is. Onderzoek laat zien dat het vooral voor mensen die recent een naaste hebben verloren en in een rouwproces zitten, niet ongewoon is om in de periode vlak na het overlijden zo nu en dan de stem te horen van degene die is overleden.
Een ander voorbeeld, dat tot de verbeelding van velen onder ons zal spreken, is het horen van stemmen in de vorm van muziek; een ritme, songtekst of deuntje dat alsmaar in uw hoofd blijft hangen. Soms doet u zelfs mee met deze 'stem' door mee te gaan zingen of neuriën. U heeft in veel van de gevallen niet bewust besloten dat u nu dat exacte deuntje in uw hoofd haalt. Het verschijnt gewoon en is vervolgens vaak bijzonder moeilijk te stoppen. Deze ervaring hebben stemmenhoorders ook; plotseling zijn de stemmen daar. Bij sommige stemmenhoorders zijn de stem(men) 24/7 en jaar in jaar uit aanwezig, bij andere stemmenhoorders komen en gaan de stemmen gedurende een dag. Het meest nare is wel dat mensen er moeilijk controle over kunnen uitoefenen; men kan het horen van stemmen niet of moeilijk stopzetten. Net als met dat deuntje in uw hoofd.

Stemmenhoorders geven vaak aan dat zij de stemmen niet via hun oor horen, maar dat deze stemmen in hun hoofd of in hun lichaam klinken. Het kan gaan om fluisterstemmen die komen en gaan of een stem die tegen u schreeuwt. Behalve monologen (dat wil zeggen één stem die aldoor tegen u of zelfs over u praat) kan er sprake zijn van dialogen tussen twee of meer mensen (die tegen u of met elkaar over u praten).
Wanneer de stemmenhoorder met andere mensen in gesprek is, blijven de stemmen in zijn hoofd eveneens helder, echt en doordringend aanwezig. Dit maakt het voor de stemmenhoorder soms moeilijk om zich te concentreren op datgene wat u zegt of vraagt. Bovendien maken de stemmen in zijn hoofd het hem ook moeilijk om onderscheid te maken tussen datgene wat u tegen hem zegt en datgene wat de stemmen in zijn hoofd tegen hem zeggen.
Stemmenhoorders die de hele dag door stemmen horen, worden in hun dagelijks leven erg belemmerd door de stemmen. U moet zich voorstellen dat u geconcentreerd probeert te werken, terwijl uw collega, kind of partner non-stop bij u staat en tegen u praat. U kunt misschien eventjes het luisteren en uw taak combineren, maar houdt dit niet de hele tijd vol zonder geïrriteerd of ontzettend moe te worden.
Veel stemmenhoorders horen bovendien geen aangename dingen van de stemmen. De stemmen kunnen commanderen, eisen stellen en chanteren. Veel stemmenhoorders worden door de stemmen beledigd, gekleineerd en bedreigd met straffen of pijniging als zij geen gehoor geven aan de - opdracht van - de stem.
Stemmenhoorders voelen zich soms niet vrij om met anderen te praten over de stemmen die zij horen; hetzij uit angst om gek gevonden te worden, of omdat de stemmen 'bozer worden' en meer tekeer gaan wanneer de persoon met anderen over hen gaat praten. Als gevolg hiervan raken stemmenhoorders vaak erg in zichzelf gekeerd en raken verwikkeld in een constante innerlijke strijd tegen het beangstigende en frustrerende van het onophoudelijk stemmen horen.

Betekenis van de stem(men)

Uit onderzoek komt naar voren dat er bij 70 procent van de stemmenhoorders sprake is geweest van een bedreigende levenservaring of trauma eerder in hun leven, bijvoorbeeld door ziekte, gepest worden op school, een opleiding niet kunnen volgen, scheiden, seksueel misbruik en ernstige stress.
Vaak zijn stemmenhoorders niet in staat om verdriet of boosheid te voelen over datgene wat hen is overkomen. Emoties zoals angst, agressie, verdriet en seksuele gevoelens worden onderdrukt en soms weggestopt achter schuld en schaamte. Bij stemmenhoorders blijkt de inhoud van de stemmen, maar vooral ook de emotie die spreekt uit de stemmen in het hoofd vaak samen te hangen met dergelijke onderdrukte emoties en onverwerkte gebeurtenissen:

- De stem die dreigt de stemmenhoorder iets aan te doen als die over hem praat, kan symbool staan voor dezelfde dreiging die de stemmenhoorder voelde in relatie tot degene die hem/haar vroeger seksueel misbruikt heeft.
- Bij een stemmenhoorder die vroeger veel gepest werd, kan de stem die hem denigrerend of treiterend toespreekt symbool staan voor de stem van de pester(s) van vroeger.

Het is daarom de lading (emotie) van de stem die belangrijk is om serieus te nemen en niet de stem op zich. Zo bezien kunnen stemmen behulpzaam zijn bij het begrijpen en oplossen van onverwerkt leed uit het verleden.

Sinds de 'ontdekking' dat stemmen in het hoofd symbool zouden kunnen staan voor (onuitgesproken) emoties en (traumatische en onverwerkte) ervaringen, hebben psychiaters en psychologen in onder meer Engeland en Nederland methoden ontwikkeld waarmee stemmenhoorders kunnen leren om de (aard en diepere betekenis van de) stemmen die zij horen beter te begrijpen. Stemmenhoorders kunnen bijvoorbeeld leren het stemmen horen te begrenzen door tijdstippen te bepalen waarop zij de stemmen 'toelaten' en er bewust naar gaan luisteren. Hierbij luisteren zij niet zo zeer om de stem te horen, te geloven en te gehoorzamen, maar om door te luisteren en de betekenis te achterhalen. Deze acceptatie van de stemmen is van essentieel belang om te komen tot verandering en de controle over de stemmen terug te krijgen.
Stemmenhoorders die zich deze of een andere manier van omgaan met de stemmen hebben eigen gemaakt, zeggen vervolgens: "Ik hoor nog steeds stemmen, maar ik vind ze niet meer bedreigend of beangstigend."

Kijktips:

Eleanor Longden: http://www.ted.com/talks/eleanor_longden_the_voices_in_my_head
Peter Bullimore: https://www.youtube.com/watch?v=5DBXm0eanjA (wellicht moeilijker te verstaan)
Het verhaal van 'Claudia' in het programma 'Je zal het maar hebben': http://www.uitzendinggemist.net/aflevering/124435/Je_Zal_Het_Maar_Hebben.html

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

Samen anders en

Wat zou de wereld er saai uitzien als iedereen hetzelfde was. Maar als je anders bent, kan dat ook knap ingewikkeld zijn. Je voelt je anders dan anderen, vreemd en soms ook heel alleen. Het kinderboek 'Raar is zo gek nog niet' ligt sinds kort in de boekhandels op Curaçao. Schrijfster Esther Kant werd voor dit boek geïnspireerd door Joris, haar zoon die 'anders' is. Het verhaal speelt zich af in het Sea Aquarium op Curaçao.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Enthousiast komt ze naar het hek gelopen van de grote boerderij om me binnen te laten. Roept meteen lachend over haar schouder: "Dit is niet van mij hoor, voor je verkeerde verwachtingen krijgt." Esther Kant logeert tijdelijk in de fraai opgeknapte boerderij van haar vriendin in Baambrugge, een lieflijk plaatsje onder de rook van Amsterdam. Op deze zonnige maandagmorgen passen de lichtblauwe luiken en de strakblauwe lucht wonderwel bij de lichtroze outfit van Esther. In de grote woonkeuken waar we over haar boek praten, schuift zoon Joris met regelmaat aan op een houten bank aan de keukentafel. Terwijl hij de boterhammen met hagelslag die Esther onderwijl voor hem smeert in hoog tempo verorbert, vuurt hij luid en stotterend de ene na de andere vraag op me af als hij dingen opvangt: "Wat is doodgaan precies? Waar ga je daarna naartoe, hoe ziet dat eruit?" Op de meeste vragen van hem moet ik het feitelijke antwoord schuldig blijven.
Joris kijkt je met zijn open blik en grote bruine ogen zo indringend aan dat hij meteen 'binnen' is. Open en sociaal, biedt eindeloos koffie aan, maar hij is ontegenzeggelijk ondefinieerbaar anders. Zelfs zijn T-shirt zit anders, hij heeft het achterstevoren aan. Hij is niet in welk hokje dan ook te plaatsen.
Esther: "Ik zoek daar ook niet meer naar, hij is wie hij is, daar moet hij en daar moeten wij het mee doen."

Eerlijke boeken
Haar bijzondere zoon Joris bood haar de inspiratie dit boek te schrijven over anders zijn. Eigenlijk schrijft Esther over alle moeilijke dingen die haar overkomen. Lachend: "Het lijkt of ik een trauma nodig heb om weer een boek te schrijven." Maar het schrijven is therapeutisch, het helpt haar en naar ze hoopt ook anderen die met hetzelfde zitten. "En wie weet ben ik ook wel een beetje exhibitionistisch!" Ze wil eerlijke boeken schrijven, boeken die herkenbaar zijn. Die niet willens en wetens een positieve kant schetsen van iets wat niet waar is. "De reacties die ik krijg, de mails op mijn blog en boeken, misschien doe ik het daar wel voor. Voor die mensen die zeggen: ik ben blij dat jij het benoemt. Als ik maar één mens gelukkig maak met mijn boek ben ik al tevreden."
Aan de andere kant, de mails aan haar zijn ook voor Esther weer therapeutisch en herkenbaar. "Én een scheiding én een zorgintensief kind, natuurlijk ben ik vaak eenzaam, bezorgd, bekaf. Ik mag geregeld uitgeput op de bank zitten, maar er is ook lippenstift. Wat ik daarmee bedoel te zeggen is: ík ben er ook nog en ik wil niet ten onder gaan aan de zorgen. Ik wil plezier maken, geen lijdend voorwerp zijn. Mijn positiviteit en humor geven me kracht, houden me op de been. Een scheiding is niet leuk, de zorgwereld is loodzwaar, maar de wereld is groter dan dat. De wereld stort niet in, een moeder stort niet in." Dat is onder meer de boodschap die ze wilde meegeven in 'Moeders zonder grenzen', een boek over moeders met zorgintensieve kinderen. Maar ook 'Eerste hulp bij scheiden' is zowel eerlijk als positief. Boeken als 'Hoera, ik heb twee huizen' om een scheiding maar zogenaamd leuk te maken, passen Esther niet. Maar het past haar ook niet om bij de pakken neer te zitten. "Een scheiding is vreselijk, daar wil ik niks aan afdoen, het is daarbij bijzonder pijnlijk als je ex een nieuw leven opbouwt zo ver weg zonder zijn kinderen - het gebeurt zo velen van ons - maar als ik 's avonds met de kinderen net onder de douche vandaan met hun strak gekamde haartjes op de bank tv zit te kijken, is mijn geluk compleet. Het is er allebei, naast geluk is er de pijn, dat zal ik niet ontkennen, vooral om het gemis van de vader. Elk kind verdient een vader en misschien kinderen als Joris die zo'n moeilijke weg te gaan hebben, nog wel extra."

Sea Aquarium
In 'Raar is zo gek nog niet' heeft Esther Kant voor haar zoon de metafoor gebruikt van een schildpad die een poot kwijt is. Hij kan niet meer in de oceaan leven, waar hij eigenlijk hoort en komt terecht in het Sea Aquarium. Hier moet hij leven in een bak met allerlei dieren die anders zijn, de rog zonder staart, de flamingo met de kapotte vleugel. Het roept soms de spot op van de mensen, maar de dieren onderling zijn opmerkelijk vriendelijk voor elkaar. Samen anders zijn ze eigenlijk samen heel erg gelukkig.
"Voor Joris is het Sea Aquarium zijn favoriete plek op Curaçao en dan vooral de bak met flamingo's waar de gehandicapte dieren zitten. Pas als alle kinderen weg zijn uit de bak om te voeren, durft Joris tevoorschijn te komen en praat eindeloos met de verzorgers." De bak met dieren staat symbool voor de wereld waarin hij moet leven, maar die niet minder gelukkig hoeft te zijn.

Niet te googlen
Joris was vanaf de geboorte anders, sliep niet, at niet, spuugde veel, maar huilde zelden. Hij heeft een verstandelijke beperking, laag IQ, trekjes van autisme, van ADHD, Gilles de la Tourette. Maar geen duidelijk etiket. "Joris is een kind dat niet te googlen is. Op Curaçao is daar ook niet veel aandacht voor, je leeft er anders, het viel niet zo op, kortom, het was daar best te behappen." Pas toen haar dochter werd geboren, snapte ze hoe zwaar het met Joris eigenlijk was. "Toch, hij geeft me veel zorgen, maar is nooit een last geweest. Het is een sociaal, innemend, vriendelijk kind. Alles wat hij zegt en doet komt recht uit zijn hart, je kunt een voorbeeld aan hem nemen. Hij is schaamteloos, maar dat heeft ook mooie kanten, hij is goudeerlijk. Dat kan soms pijnlijk, soms ontwapenend zijn. Zo kan hij openlijk aan zijn tante vragen van wie haar borst is geamputeerd: mag ik even kijken hoe dat nou is zonder die borst?"
"Ik heb hier niet voor gekozen. Ik heb geen gemiddelde kinderen, ik heb één hele slimme en één hele rare, maar ik ben blij met ze. Het gekke is, ik ben nooit verdrietig geweest omdat hij anders was, wel omdat ik zo alleen was." Maar de zorg houdt nooit op en de beslissingen worden groter naarmate een zorgintensief kind groter wordt. "De navelstreng gaat nooit los, zeker niet bij zo'n kind. Misschien wel een erg cliché, maar het maakt voor mij gevoelsmatig een groot verschil als je zegt: je moet je kinderen niet loslaten, maar anders vasthouden."

Onbevangen
Oorspronkelijk was het idee om 'Raar is zo gek nog niet' samen met het Sea Aquarium te maken voor hun twintigjarig bestaan dit jaar. "Het sloot ook mooi aan bij de Dolphin therapy, maar dat is uiteindelijk anders gelopen." Het ligt er nu dan toch, uitgegeven door SWP-uitgevers, die vooral hulpboeken maakt voor scholen. Onderdeel van SWP is Carib Publishing. Esthers vriendin Machteld Hardick maakte er prachtige illustraties bij.

gelukkig zijn

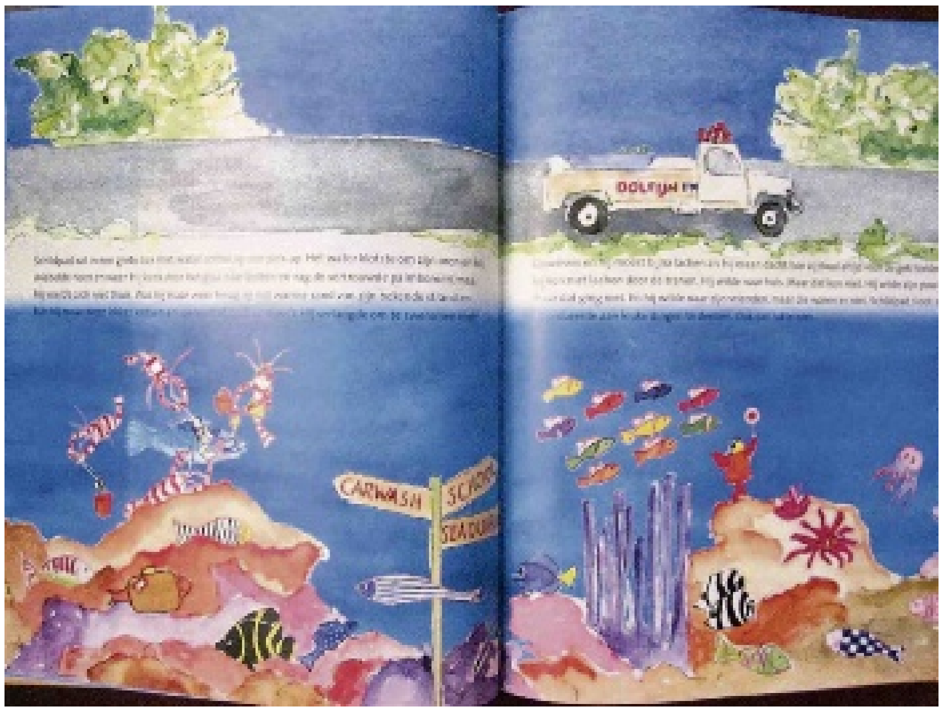

'Raar is zo gek nog niet' is een boek voor rare kinderen. Maar ook voor hun ouders. Er staan grapjes in die alleen volwassenen begrijpen, dat maakt het ook voor hen leuk. Datzelfde geldt overigens voor haar boeken over scheiding en de dood. "Volwassenen zien de diepere laag, voor hen is het dus net zo leerzaam, ook al zijn het kinderboeken." Op de vraag waarom ze haar verhalen eigenlijk in de vorm van kinderboeken giet, antwoordt ze spontaan dat ze misschien zelf nooit helemaal groot is geworden. "Het klinkt gek, maar ik denk dat ik het wel goed kan, dat onbevangene, dat positieve. Dat is een kwaliteit die ik graag wil vasthouden."

Bespreekbaar maken
Momenteel werkt Kant aan het boek 'De mythe van het moederschap'. "Moeders samen houden de mythe in stand van het moederschap op de roze wolk. Ik wil breken met deze schijnwereld. Iemand moet het toch een keer zeggen dat er soms niets aan is, dat je het stinkend zat bent. Alles draait om het zo-vreselijk-je-best-doen-plaatje in stand houden, zoals het moet, zoals het hoort en dan vaak nog voor mensen die je niet eens aardig vindt." Ook dit boek wordt er dus weer één in de serie eerlijke boeken.
"Ik blijf zo bezig met allerlei dingen die me niets opleveren, maar waarvan ik wel energie krijg en waarmee ik dingen bespreekbaar wil maken." Zo zette ze ook VeteRAAR op, aparte veters voor kinderen die om wat voor reden dan ook geen veters kunnen strikken en is ze medeoprichtster van Kissitforward.nl voor moeders met zorgintensieve kinderen. "Gelukkig heb ik sinds kort ook weer een gewone baan als leerkracht, dat geeft financieel wat lucht. Want die materiële rijkdom, daar zit door de jaren heen een sterk dalende lijn in, maar er is ook een stijgende lijn in geluk om mijn kinderen en de lol in het leven."

Kleuterjuf
Esther Kant woonde een kleine tien jaar op Curaçao. Afkomstig uit Den Haag werd ze na de Pedagogische academie in Leiden leerkracht, trouwde op haar 27e en vertrok naar Curaçao met haar man, die arts werd in het Sehos. "We waren de regen en de regels zat." Ze begonnen in Bonam en verhuisden later naar Julianadorp. "Het eerste half jaar werkte ik niet, maar als Nederlandse op Curaçao werd ik gek van de drie standaardvragen: hoe lang blijf je, wat doet je man en heb je kinderen. Ik wilde aan het werk en solliciteerde bij het katholieke onderwijs, maar kon geen doopbewijs overleggen en had bovendien een werkverbod. Zodoende werd het de Schroederschool waar de airco loeide en waar alles voor me werd geregeld."
Ze was er acht jaar kleuterjuf en kwam in 2004 terug naar Nederland. "Het is lastig, Nederland, Leeuwarden is echt anders. De druk is groot, in april word je al gevraagd wat je met kerst doet. In alle opzichten is de wereld op Curaçao letterlijk onbewolkter. Ik mis het eiland en hoe kinderachtig het misschien ook klinkt, met dit boek heb ik het gevoel dat ik het heb terugveroverd. Doordat mijn boek daar ligt, ben ik er zelf ook weer een beetje."
Volgens Esther is 'Raar is zo gek nog niet' een boek voor iedereen, het kan zelfs als souvenir dienen als je van Curaçao houdt vanwege de tekeningen. Maar het is in het bijzonder natuurlijk voor iedereen die anders is met als boodschap: al wijk je nog zo af, het leven is ook leuk.
Ze vertelden elkaar over eenzaamheid en onbegrip, over geplaag en gepest en verdriet en tranen. Een bak met rare vogels. Maar een plek waar anders heel gewoon is.

Raar is zo gek nog niet
Verkrijgbaar bij de Curaçaose boekhandels, bij Carib Publishing en via bol.com

Letra

Margot Dijkgraaf
Margot Dijkgraaf schreef een boek over Hella Haasse 'Spiegelbeeld en schaduwspel, het oeuvre van Hella Haasse', gebaseerd op interviews met haar. Geen biografie, geen literaire studie, eerder een reflectie op het werk en ook op de persoon van Haasse (1918-2011), die zich zelden of nooit liet verleiden tot het nemen van stelling. Altijd liet ze zich genuanceerd uit. Ze vond het arrogant andere mensen te laten weten hoe ze over iets of iemand dacht. Liever bleef ze 'hoffelijk'. Die hoffelijkheid leek ingegeven te zijn door haar jeugd en opvoeding in Soerabaja. In 1938 verliet ze Nederlands-Indië voor een studie in Nederland. Het vertrek was traumatisch voor haar: 'niet omdat ik mijn ouders en het land van mijn jeugd moest achterlaten, maar om de overrompelende zekerheid dat dit alles voorbij was, voorgoed'. Een lotbepalende ervaring dus. Dijkgraaf probeert te ontdekken wie nu eigenlijk de persoon Hella Haasse is. Die vraag stelt Haasse zich ook zelf. In ieder geval was ze niet het lieve, vriendelijk schrijvende dametje waarvoor men haar vaak versleet. Ter Braak en Du Perron haalden hun neus op voor damesromans. Een rare traditie in de literatuur, alsof dames geen goede roman kunnen schrijven.
Later bleef men haar in de schaduw zetten van de 'grote drie'. Haasse vond dat oordeel niet leuk. Daarover is ze duidelijk. Haar leven verliep trouwens niet volgens plan. Voor haar verscheidene passies was geen ruimte. 'Schrijven hield mij in het leven'. In veel van haar romans komen we personages tegen die, zo kan vermoed worden, haar persoonlijke passies belichamen. Voor wie meer wil weten over deze 'grande dame' van de Nederlandse literatuur is dit een zeer welkome uitgave.

Tom van den Berge
Over het leven van Hubertus van Mook, de laatste koloniale bestuurder van Nederlands-Indië, heeft de historicus Tom van den Berge op basis van ondermeer zijn privéarchief een belangrijke biografie geschreven: 'H.J.Mook, een vrij en gelukkig Indonesië'. Van Mook werd in Semarang geboren en ging later in Soerabaja naar school. Tijdens zijn studie in Nederland komt hij onder invloed te staan van de zogenaamde 'ethische koloniale politiek' die zich richtte op een vrij en onafhankelijk Indië. Van Mook sprak als eerste over Indonesië. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkte hij als minister van Koloniën vanuit Australië. Na de oorlog keert hij terug naar Indië en werd pleitbezorger van een progressieve Indonesië-politiek. Als hij eind 1945 een delegatie van de republikeinse beweging van Soekarno ontvangt, wil de Nederlandse regering hem ontslaan. Koningin Wilhelmina weigerde met dat ontslag akkoord te gaan. Van Mook bleef aan. De jaren voor de formele onafhankelijkheid waren vreselijk gecompliceerd. Van Mook moest voortdurend schipperen. Uiteindelijk maakte hij mee dat zijn grote droom, een onafhankelijke republiek Indonesië, werd gerealiseerd. Zeer tragisch voor hem betekende dat ook ontheemding. Hij moest zijn 'vaderland' verlaten. Hij vestigde zich in de Verenigde Staten en ging later voor de Verenigde Naties werken. Historisch gezien een zeer belangrijke biografie.

Jacques Hermelijn
De roman 'Florinda's tweede keus' van Curaçaoënaar Jacques Hermelijn staat in Den Haag centraal tijdens een literaire middag van de Dutch Caribbean Book Club op 27 september. De tweede roman van Hermelijn gaat over een Nederlandse vrouw die wordt geconfronteerd met de moord op haar man en vermoedt dat haar eigen vader daar iets mee te maken heeft.
Hermelijn is onder meer bekend als voormalig Eilandsraadslid op Curaçao, oud-bestuurslid van het Overlegorgaan Caribische Nederlanders en plaatsvervangend Gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen van 1981 tot 1987.

De literaire middag vindt plaats in de Openbare Bibliotheek van Den Haag. Verschillende lezers, onder wie Walter Palm en Alwin Toppenberg, geven hun visie op de roman, waar journaliste Desiree Martis enkele passages uit voor zal lezen.

Eerste Caribische Dementiecongres moet aanzet geven tot zorgpad

Dementerende en familie tasten op zorggebied in het duister

Er zijn op Curaçao veel zorgaanbieders, maar er is geen samenhang en afstemming tussen de aanbieders van onderzoek, medische zorg en begeleiding/zorg. In de praktijk betekent dat dat de dementerende en diens familie letterlijk de weg kwijt raken en dat daardoor uiteindelijk noodzakelijke hulp en zorg te laat worden aangeboden.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

Afstemming van zorg is echter onontbeerlijk om de dementerende zo lang mogelijk in de eigen woonomgeving te laten blijven. Niet voor niets is het thema van de internationale dag van Alzheimer dit jaar: Langer thuis in eigen huis.
Op 19 en 20 september vindt het Eerste Caribische Dementiecongres plaats met het thema 'Samen vinden we de weg'. Het doel van dit congres is om aan het einde van de twee dagen een werkgroep te hebben samengesteld. Deze werkgroep gaat de kar trekken om een 'zorgpad' te creëren voor patiënten, familie en de zorgprofessionals door een zorgdocument te ontwikkelen dat later zal worden aangeboden aan de ministeries van GMN en SOAW. Dit congres wordt georganiseerd in samenwerking met het St. Elisabeth Hospitaal en Naskho.

Kas Hugenholtz

Kas Hugenholtz is de zorginstelling voor 68 mannen en vrouwen met een bepaalde vorm van dementie. Vroeger stond Kas Hugenholtz meer bekend als een tehuis voor mensen met een psycho-geriatrische aandoening, maar tegenwoordig wonen er alleen nog mensen die dementerend zijn. Het aantal personen dat aan dementie lijdt neemt de laatste jaren fors toe en het is niet meer mogelijk om iedereen in een zorginstelling op te vangen. De mensen zullen langer thuis moeten blijven wonen en om dat te realiseren is het belangrijk dat alle betrokken verzorgers goed met elkaar samenwerken.

Jet Thoonen, sinds vijf jaar directeur van Kas Hugenholz aan de Rembrandtstraat in Otrobanda, is enthousiast over de organisatie van dit congres. Volgens haar is het hoognodig dat er op Curaçao meer aan case-management gedaan wordt. "In alle zorginstellingen voor dementerenden hebben we wachtlijsten. Er komen er ieder jaar meer bij en een grote zorg is ook dat de groep van jongdementerenden toeneemt. Onze jongste is slechts 50 jaar oud. We hebben van de 68 bewoners 7 personen die onder de 65 jaar zijn." Volgens Thoonen steunt klinisch geriater Joris Schakel in het Sehos het initiatief omdat hij ook merkt dat er nog steeds geen goede afstemming tussen de zorgverleners is als er bij een persoon een bepaalde vorm van dementie is geconstateerd. Thoonen: "De patiënten, familieleden én verzorgers verdwalen letterlijk en figuurlijk. Eigenlijk zijn we met zijn allen de weg kwijt op dit gebied." Het doel is dus om met alle spelers in het veld tot een 'ketenzorg' te komen ten behoeve van de dementerenden en zorg. Dit om te veel overbelasting voor alle betrokkenen te voorkomen.
De problemen beginnen eigenlijk al bij het begin van de dementie. Ander gedrag en vergeetachtigheid worden dikwijls niet gezien als de eerste verschijnselen van dementie. De mensen zien wel veranderingen bij een persoon, maar doen in eerste instantie niets. Uiteindelijk gaan ze wel naar de huisarts. "Mensen die een beginnende vorm van dementie hebben kunnen dat heel goed verbergen. Je merkt het dikwijls alleen maar als je langere tijd met iemand samen bent. Personen met beginnende dementie kunnen heel goede momenten hebben en voor een leek is het lastig om te constateren dat er werkelijk sprake is van dementie. Er begint dan een grote zoektocht naar wat er dan wel aan de hand is. Een bezoek aan de huisarts is de eerste stap. Er moet een diagnose gesteld worden. Maar als die is gesteld dan weten de hulpverleners dikwijls ook niet welke vorm van zorg er dan moet worden aangeboden omdat iedere persoon een ander traject nodig heeft. Dementie heeft vele vormen (zie kader) met allerlei verschillende uitingen. Alleen mensen die langdurig met dementerenden gewerkt hebben en veel ervaring hebben met alle vormen van dementie weten hoe er met de betreffende persoon moet worden omgegaan. Voor de mantel- en familiezorgers, en dat zijn meestal de partners en/of de kinderen, is het heel zwaar om goede zorg te geven en dan komen er ook de emoties bij van het verlies van contact met de man, vrouw, vader of moeder.

Om de zorg voor de dementerenden goed te laten verlopen is een goede samenwerking vereist en dat is helemaal het geval als de dementerende in de eigen woonomgeving blijft wonen. Vanuit het ministerie van Gezondheid komt er, volgens directrice Thoonen, langzaam de erkenning voor het toenemende probleem omtrent dementie dat ieder jaar toeneemt. "Er zijn geen exacte cijfers. We schatten dat er rond de 2000 mensen met een vorm van dementie zijn, maar er zijn psychiaters die het over 3500 hebben. Er moet nodig onderzoek worden gedaan. De overgrote groep zit thuis. Er is ook een taboe omtrent deze ziekte. Mensen willen het niet weten en praten er niet over. Men noemt het nog steeds aderverkalking ('e ta verkalk'), maar het is meer dan dat. De familie komt er vaak te laat mee naar buiten, meestal als de nood het hoogst is, en dan is iedereen al 'verdwaald'. De hulpverlening moet dan zoeken naar de goede weg, maar daar is veel tijd voor nodig.

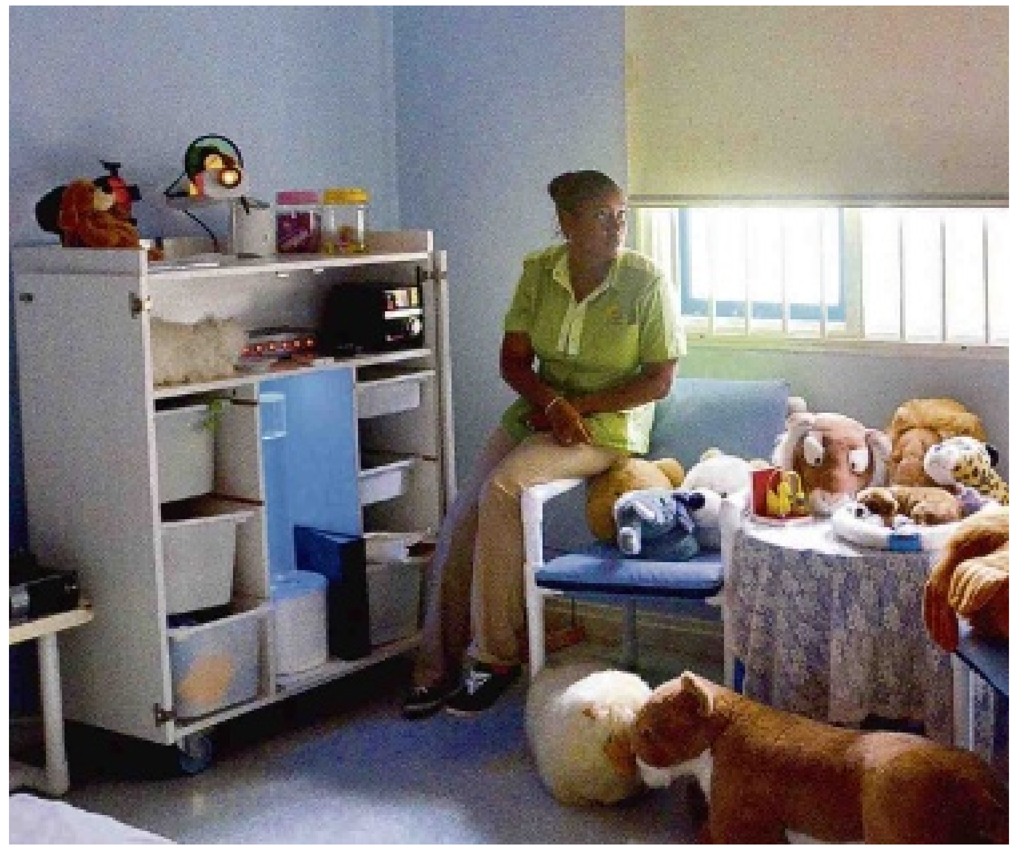

Stichting CURE-AID heeft het mogelijk gemaakt om voor deze specifieke groep een snoezelruimte te realiseren. In deze ruimte kunnen cliënten tot volledige ontspanning komen. Met licht en muziek, gebundeld in een muziekbed, komen de cliënten volledig tot rust. Activiteitenbegeleider Fadessa Martina is een van de begeleiders.

'Dementie gaat door alle lagen van de bevolking'

Keynote-spreker op het congres is Jan Vuister, directeur van Stichting Geriant in Heerhugowaard in Noord-Holland, Nederland. Geriant biedt hulp bij dementie thuis. De hulp is er zowel voor de cliënt als voor de directe omgeving, zoals partner en kinderen. Doel is om mensen die de ziekte dementie treft thuis te laten wonen zolang dat kan en met behoud van zoveel mogelijk kwaliteit van leven. Vuister spreekt van een 'stille epidemie' en volgens hem zijn de voorspellingen somber. Dementie neemt ieder jaar toe. Hij heeft ervaring met case-management en wil dat graag delen met iedereen die interesse heeft voor de problematiek omtrent de verzorging van dementerenden.

Iedere vorm van dementie heeft als gevolg veranderingen van gedrag. Mensen die op jonge leeftijd dement worden, vertonen vaker dan ouderen agressief gedrag. Voor de mantelzorgers is dat heel moeilijk, want een lieve man en vader kan ineens agressief uit de hoek komen en dat geeft ook veel emotionele problemen bij de verzorgenden.

Zwaar werk

In Kas Hugenholz wonen alleen nog dementerenden die absoluut niet meer thuis kunnen blijven wonen. Ze hebben 24 uur per dag zorg nodig. In de laatste jaren zijn ook de opname-criteria aangescherpt: als het thuis absoluut niet meer kan, dan zal de dementerende naar een zorginstelling moeten. Het agressieve gedrag van sommige bewoners maakt de workload van het personeel zeer zwaar. Ook daar moet men mee leren omgaan. Er is wel eens fysiek geweld, maar dat hoort bij de ziekte. Het maakt het er niet gemakkelijker op om goed personeel te vinden en de verzorging van een dementerende is tegenwoordig gespecialiseerd werk. Ook de verzorging van cliënten met meervoudige zorgproblemen neemt toe. Thans speelt het vraagstuk hoe om te gaan met personen die het syndroom van Down hebben. Velen verblijven bij de SGR-groep. Het is bekend dat personen met het syndroom van Down eerder een vorm van dementie krijgen en moeten die dan naar één van de instellingen waar dementerenden worden opgevangen? Deze cliënten hebben meervoudige zorg nodig en daar zijn de instellingen (nog) niet op ingesteld.
Al deze problemen kunnen niet per instelling worden opgelost en er moet centraal iets komen om de verzorging zo goed mogelijk te laten verlopen. Case-management rond de cliënt is dus van groot belang. Dit houdt in dat er één centrale persoon is die als het ware vanuit een helicopterview alle zorgverlening coördineert.

Thoonen: "De tijd is er klaar voor om het zo aan te pakken. De problematiek wordt zwaarder, de zorg wordt intensiever door de combinatie van de problemen en we hebben ook de sociale context nog. Je mag op grond van de sociale problematiek iemand niet zomaar opnemen. Zo van, het is ons te zwaar, moeder moet maar opgenomen worden. Dat kan dus niet. Er moet eerst een diagnose gesteld worden én er moet een uitgebreid psychiatrisch rapport zijn. Dan pas kan iemand worden opgenomen." De input van de familie is altijd heel belangrijk. Er zijn al zorgconsulenten bij verschillende zorginstellingen om de familie bij te staan en te adviseren als er zorghulp nodig is. Deze zorgconsulenten zouden bijvoorbeeld kunnen worden opgeleid tot case-manager, maar er zijn er veel meer nodig. Uitgaande van een scenario van case-management van 50 à 60 dementerenden, zouden er wellicht 40 case-managers nodig zijn op Curaçao.
"Dementie gaat door alle lagen van de bevolking", aldus Thoonen. "We kunnen er niet meer omheen dat deze ziekte een zware last is voor de verzorgende sector. Als we het goed organiseren zal deze last lichter zijn om te dragen." Daarom roept Thoonen ook iedereen die met de zorg van dementerenden te maken heeft of er in is geïnteresseerd op om naar het congres te komen. Onderwerpen die onder meer aan bod komen zijn Dementie in de huisartsenpraktijk, Dementie en thuiszorg, De ervaringen van een familie; zoektocht naar de juiste hulp, Diagnosestelling en verdere begeleiding, Ziekenhuisopname: waar ben ik?, Na opname: hoe verder? Aan het einde van de tweede dag worden na brainstormsessies waar iedereen aan kan meedoen de speerpunten van zorgpad/case-management en de oprichting van een werkgroep gepresenteerd.

Naar schatting tussen 2000 en 3500 dementerenden

Inschrijven voor het congres kan voor 75 gulden. Belangstellenden kunnen dit bedrag overmaken naar bankrekeningnr. 199.867.06 MCB/Swift nr. MCBKCWCU (NASPGKHO/ECD, onder vermelding van de naam van de deelnemer en de naam van het congres. Registratie kan alleen verwerkt worden na ontvangst van het betalingsbewijs via e-mail aan registratie@naskho.org. Er kan ook gebruik worden gemaakt van de swipe-machine.

Dementie

Dementie is de naam voor een combinatie van symptomen (een syndroom), waarbij de verwerking van informatie in de hersenen is verstoord. De meest voorkomende vormen van dementie zijn de ziekte van Alzheimer, vasculaire dementie, Ziekte van Pick, dementie als gevolg van aids en dementie als gevolg van alcohol (Korsakov) en drugsproblemen. Maar liefst 1 op de 5 mensen krijgt een vorm van dementie.

Directrice van Kas Hugenholtz Jet Thoone

Directrice Jet Thoonen met verzorgende Valerie Koeyers.

Theatrale rechtszaak van 'Wij verlangen onze vrijheid'

Belangrijke gebeurtenissen in zijn carrière begint hij of sluit hij af met een zelfgeschreven toneelstuk. Cees Maris, hoogleraar in de rechtsfilosofie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), ging vorig jaar met emeritaat. Hij deed dat volgens zijn traditie met een filosofisch toneelstuk, 'Wij verlangen onze vrijheid'. Het stuk wordt ter gelegenheid van het zevende lustrum van de University of Curaçao (UoC) binnenkort op Curaçao opgevoerd.

Tekst: Victorine Stille Foto: Ken Wong

'Wij verlangen onze vrijheid' is een theatrale rechtszaak waarin twee raadslieden strijden om de gevluchte slavin Virginia. De zitting vindt plaats in 1744 in de rechtszaal van Fort Elmina. Dat was de Nederlandse handelsnederzetting aan de kust van West-Afrika van waaruit de West-Indische Compagnie slaven verscheepte naar Curaçao, Suriname en andere koloniën. De theoloog Jacobus Capitein wil dat Virginia terugkeert naar haar rechtmatige eigenaar. De filosoof John Locke eist juist haar vrijheid. De dubbele moraal is één van hoofdthema's van het stuk. Capitein is zelf als Afrikaanse jongen tot slaaf gemaakt. Desalniettemin pleit hij voor slavernij. Locke verwerpt slavernij, maar bezit aandelen in de slavenhandel. Voedingsbodem voor een interessant debat over slavernij met een verrassende uitkomst.

Drieluik

'Wij verlangen onze vrijheid' is niet het eerste stuk van Maris. "Mijn interesse ligt in het voortzetten van de traditionele filosofische dialoog via theatrale middelen. Vervolgens is het een kwestie van de gelegenheid nemen om het uit te voeren", aldus Maris. Bij zijn aantreden als hoogleraar in 1989 schreef hij het filosofisch oratorium Horror Vacui. In 2004 deed zich een nieuwe gelegenheid voor om een stuk te schrijven. Maris aanvaardde de leerstoel Algemene Rechtsleer aan de UvA en schreef daarvoor het stuk 'De dans van Zarathustra: Nietzsche en de vrolijke rechtswetenschap'. Maris: "Bij mijn naderende afscheid vorig jaar was de vorm van mijn publieke afscheidsrede snel beslist: een filosofisch toneelstuk." Maris had het boek waarop het toneelstuk is gebaseerd, bestaande uit een dialoog tussen Capitein en Locke, al op de plank liggen. Met wat aanpassingen verhuisde het van 'op de plank' naar 'op de planken'. Volgens Maris was het een samenkomst van omstandigheden dat het thema van het stuk samenviel met het herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing slavernij'.
In Nederland is hij voor zover bekend de enige hoogleraar die met theaterstukken zijn oraties en emeritaat heeft ingevuld. De stukken vormen een drieluik, maar als het aan Maris ligt, is het niet uitgesloten dat hij nog een toneelstuk schrijft.

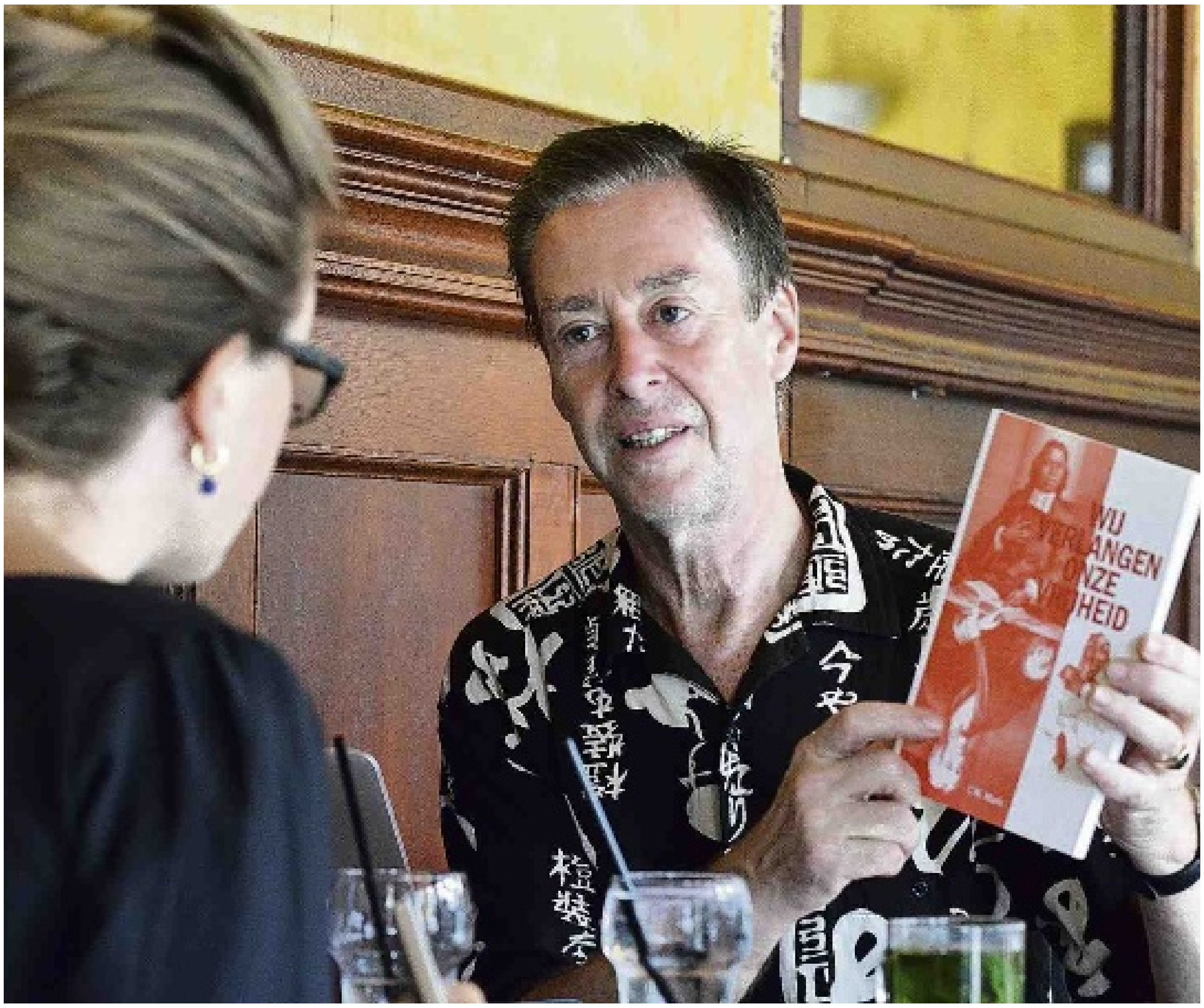

Cees Maris: "Mijn interesse ligt in het voortzetten van de traditionele filosofische dialoog via theatrale middelen."

De waarheid

"Met de keuze voor een toneelstuk is een thema vanuit verschillende perspectieven te beschouwen. Er is namelijk niet één waarheid", legt Maris uit. Wij verlangen onze vrijheid plaatst de rechtszaak over slavernij in de context van het eigentijdse filosofische debat over publieke rede. Maris: "Publieke rede is een begrip uit de politieke filosofie. Bij de publieke rede gaat het om het soort argumenten dat de overheid mag gebruiken bij het toepassen van staatsdwang. Redenen die voor alle burgers begrijpelijk en aanvaardbaar zijn. Dit sluit individuele wereldbeschouwingen of geloofsovertuigingen uit zoals het christendom, de islam of het fascisme. De staat moet levensbeschouwelijk neutraal zijn." In het stuk Wij verlangen onze vrijheid voeren Capitein en Locke christelijke argumenten aan voor en tegen slavernij. Maris legt uit: "Rechtspraak en wetgeving maken onderdeel uit van de staat. Deze moeten ook gevoerd worden op argumenten die voor alle burgers begrijpelijk en aanvaardbaar zijn, vrij van religie of levensbeschouwing. Een belangrijke actuele vraag is: moet de rechtsstaat neutraal zijn of mag hij steunen op religieuze argumenten? Sluit je op die manier geen fundamentele morele waarheden uit?"

Thema's

Tegenwoordig wordt slavernij algemeen verworpen, maar daar is een lange discussie aan voorafgegaan.

gasthoogleraar UoC opgevoerd voor lustrum universiteit

De publieke rede in vorm van een toneelstuk waarmee Cees Maris in Amsterdam afscheid nam als hoogleraar Rechtsfilosofie.

Volgens Maris gaat het publieke discours nu over de erfenis van de slavernij en erkenning van het slavernijverleden. "Sommigen zeggen dat ze niets meer met het verleden te maken hebben, anderen hebben er nog steeds last van. Regeringen van landen die vroeger een rol in de slavenhandel hebben gespeeld, leren zich steeds meer te verplaatsen in de gekwetste groep." Maris benadrukt dat zijn stuk geen politiek pamflet is. Volgens hem heeft Wij verlangen onze vrijheid geen moralistische boodschap. "Naast slavernij gaat het stuk om een heleboel andere dingen. Deze tragikomedie gaat over de geloofwaardigheid van recht en rechtspraak en de verhouding tussen waarheid en schoonheid. In het stuk is zelfs ruimte voor de liefde", aldus Maris. Het thema toneel wordt ook aangesneden. Een paar keer in de voorstelling wordt de zogenaamde vierde wand doorbroken. De vierde wand is de voorkant van het toneel, een denkbeeldige wand tussen het podium en het publiek. Doordat spelers soms rechtstreeks het publiek aanspreken, wordt de toeschouwer eraan herinnerd dat hij naar een toneelstuk kijkt.

Curaçao

De fictieve rechtszaak is gebaseerd op drie historische personen die allen hebben bestaan, maar elkaar nooit in het echt hebben ontmoet. John Locke leefde van 1632 tot 1704. Hij was een Engelse filosoof. Eén van zijn belangrijkste ideeën was dat alle mensen vrij en gelijk worden geboren. In zijn tijd was dat een revolutionaire gedachte omdat men toen leefde in een zogenaamde standenmaatschappij. Jacobus Capitein leefde van 1717 tot 1747. Hij was één van de eerste zwarte predikanten en de eerste gepromoveerde zwarte Afrikaan. Virginia Dementricia is historisch gezien de jongste van het drietal. Zij werd in 1842 op Aruba geboren en stierf na 1861. Virginia stond bekend als een ongehoorzame slavin. Inmiddels wordt ze herinnerd als verzetsheldin.
Dat het stuk nu opgevoerd gaat worden op Curaçao is geen toevalligheid. Maris doceert sinds 1992 als gasthoogleraar aan de University of Curaçao. Met de viering van het 35-jarig bestaan van de UoC haalde Maris het toneelstuk naar het eiland. Het stuk heeft nog meer banden met Curaçao. Zo is de titel afgeleid van een uitspraak van Tula. 'Wij verlangen niets anders dan onze vrijheid', zou hij hebben gezegd tegen de franciscaner pater Jacobus Schinck, die op Tula was afgestuurd om te onderhandelen. Maris: "Curaçao fungeerde als centrum van de slavenhandel van de West-Indische Compagnie. Vanaf hier werden slaven verkocht aan handelaren die ze naar Midden- en Zuid-Amerika verscheepten. Om die reden leek het me toepasselijk om het stuk op Curaçao op te voeren." Een andere Curaçaose link is dat de slavin Virginia hoogstwaarschijnlijk na haar vrijlating naar Curaçao is verhuisd. Hier is zij vermoedelijk ook gestorven.
Voor het stuk op Curaçao werkt Maris samen met lokale acteurs. De enige die ook in Amsterdam heeft gespeeld, is Maris zelf. Hij heeft de rol van rechter. Capitein wordt gespeeld door acteur, schrijver en storyteller Roland 'Roy' Colastica. Actrice Meliza Garmes neemt de rol van Virginia op zich, bijgestaan door Chrisen Schorea. Locke wordt gespeeld door Marcel van Duijneveldt. Als kunstenaar is hij geen onbekende op het eiland. Zijn rol als Locke is echter zijn acteerdebuut. Elia Isenia, Curaçaos eerste Tumba-koningin (1991), zingt in het stuk. De regie is in handen van de bekende Curaçaose regisseur en theatermaker Albert Schoobaar.
Maris: "Het is ontzettend leuk om met steeds verschillende acteurs te spelen. Je leert heel veel van elkaar. Het is een voorrecht om met Albert Schoobaar te kunnen werken. Hij is echt een duizendpoot. Hij is niet alleen regisseur, maar ook artistiek leider, acteur en schrijver. Bovendien maakt hij zich hard voor jeugdtheater. Dat doet hij op geheel eigen wijze, bijvoorbeeld door met minimalistische decors en poëtisch taalgebruik te werken. Hij stimuleert spelers gebruik te maken van ruimte, muziek en beweging."

Het stuk wordt voor het grootste deel in het Nederlands opgevoerd met af en toe stukken in het Papiamentu, maar zodanig dat iedereen het kan begrijpen. Maris: "We krijgen de gelegenheid het stuk vijf keer op te voeren. De première vindt plaats op vrijdag 19 september in de Fortkerk, als protestantse kerk een toepasselijke locatie. Een week later wordt het stuk opgevoerd op een nóg passender locatie, namelijk het Hof van Justitie. Een unieke locatie voor een toneelstuk. Een plek waar veel mensen nog nooit zijn geweest. Zulke interieurs geven het stuk nog meer lading." Wie benieuwd is welke argumenten zegevieren en wat de uitkomst is van de rechtszaak is van harte welkom het stuk te bekijken op één van deze treffende locaties.

Speeldata

Première, vrijdag 19 september 20.00 uur, Fortkerk
Zaterdag 20 september, 20.00 uur, Fortkerk
Vrijdag 26 september, 20.00 uur, Hof van Justitie
Zaterdag 27 september, 20.00 uur, Hof van Justitie
Zondag 28 september, 17.00 uur, Hof van Justitie
Kaarten kosten 15 gulden per stuk in de voorverkoop bij Mensing's Caminada, Albert Heijn Zeelandia en Van den Tweel. Aan de deur kost een kaart 20 gulden per stuk.

Het vrije woord

Met enige regelmaat hoor je dat van een persoon of een medium wordt geëist dat gedane uitlatingen of publicaties worden gerectificeerd en/of dat er schadevergoeding wordt gevorderd, bijvoorbeeld omdat deze uitlatingen dan wel publicaties beledigend, onjuist of door onvolledigheid misleidend zijn.

Tekst: **Misha Bemer**

Waar rectificatie aan de orde is wordt veelal eerst - al dan niet door tussenkomst van een advocaat - gesommeerd tot rectificatie over te gaan en, vervolgens, wanneer daaraan geen gehoor wordt gegeven, wordt doorgaans een kort geding aanhangig gemaakt. Dat voor een kort geding - en dus niet een bodemprocedure - kan worden geopteerd ligt voor de hand; een rectificatie heeft na een jaar of wat vaak niet heel veel zin meer.

In een dergelijk kort geding wordt de rechter verzocht de gedaagde partij te bevelen de gedane uitlatingen te rectificeren, veelal op straffe van een dwangsom om het rechterlijk bevel kracht bij te zetten. Een dergelijke rectificatie dient doorgaans plaats te vinden op dezelfde wijze als de wijze waarop de onrechtmatig geachte uitlatingen zijn gedaan. Staat, bijvoorbeeld, een gewraakt artikel op pagina 2 van een krant, dan zal in beginsel de rectificatie op diezelfde pagina dienen te worden afgedrukt.
Maar wat zijn nu eigenlijk de juridische kaders? Daarbij dient om te beginnen een onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds waardeoordelen en anderzijds uitlatingen die als feitelijke juistheden worden gepresenteerd. Voor een waardeoordeel geldt volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad dat het antwoord op de vraag of het openbaar kenbaar maken van een negatief waardeoordeel onrechtmatig is, niet afhankelijk kan worden gesteld van een oordeel over de juistheid van dat waardeoordeel.
De Hoge Raad heeft bepaald dat relevant zijn voor het oordeel over de rechtmatigheid van publicaties:
• De aard van de gepubliceerde verdenkingen en de ernst van de te verwachten gevolgen voor degene op wie die verdenkingen betrekking hebben;
• De ernst van de misstand welke de publicatie aan de kaak beoogt te stellen;
• De mate waarin de verdenkingen ten tijde van de publicatie steun vonden in het toen beschikbare bewijsmateriaal;
• De inkleding van de verdenkingen;
• De mate van waarschijnlijkheid dat in het algemeen belang het nagestreefde doel langs andere, voor de wederpartij minder schadelijke wegen met een redelijke kans op spoedig succes had kunnen worden bereikt;
• De kans dat de betreffende informatie ook zonder de verweten terbeschikkingstelling aan de pers in de publiciteit zou zijn gekomen.

Al met al kan worden gesteld dat de wet voorziet in een adequaat systeem waarmee onrechtmatige uitlatingen en publicaties het hoofd kunnen worden geboden.
Eerder dit jaar is van overheidszijde evenwel geopperd dat er een mediawet dient te komen, gelet op, met name, de uitwassen op social media. Ik ben echter geen voorstander van een mediawet, althans niet een mediawet die zich 'bemoeit' met de inhoud van uitlatingen door personen en media. Daarvoor zijn diverse redenen. Allereerst zijn er mijns inziens reeds voldoende wettelijke instrumenten om onrechtmatige - en eventueel ook strafbare - uitlatingen het hoofd te bieden. Deze wettelijke instrumenten worden ook regelmatig ter hand genomen; men weet in Aruba de weg naar de rechter en het Openbaar Ministerie prima te vinden. Voorts lijkt er in Aruba al enige tijd sprake te zijn van een klimaat, waarin druk wordt uitgeoefend op diegenen die zich kritisch uitlaten, al dan niet over de regering, om dat toch vooral niet (meer) te doen.

Hoe dan ook meen ik dat sprake is van een hellend vlak wanneer je overweegt de overheid van nadere instrumenten te voorzien om (haar onwelgevallige) uitlatingen de kop in te drukken, juist omdat diezelfde overheid - al dan niet terecht - regelmatig onder vuur ligt. Overigens heb ik er wel begrip voor dat men van overheidszijde nadenkt over het spanningsveld tussen enerzijds de vrijheid van meningsuiting en anderzijds het recht op bescherming van eer en goede naam, temeer nu de Arubaanse cultuur gekenmerkt lijkt te kunnen worden als een schaamtecultuur. De media - en dan bedoel ik bijvoorbeeld kranten en radio - alsmede de participanten aan het maatschappelijk debat gaan ook bepaald niet vrijuit; van hen zou kunnen worden verwacht dat er, meer dan thans het geval is, aan zelfregulering wordt gedaan en dat er - waar het de media betreft - voor wordt gewaakt een platform voor al dan niet ongefundeerde scheldkanonnades te bieden. Aan de andere kant: goed voorbeeld doet volgen. Wanneer het hoogst verkozen beraadslagende orgaan van een democratische rechtsstaat - het parlement - het regelmatig niet zo nauw neemt met de (onderlinge) bejegening moet je niet vreemd opkijken wanneer media en burgers hetzelfde gedrag vertonen.

Misha Bemer is advocaat en partner bij HBN Law op Aruba

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Full Circle (2)

Full Circle is de titel van een nieuw boek over modern en effectief management voor nu en de toekomst dat in 2016 in de Nederlandse en Engelse taal verschijnt. De lezers van de Ñapa, de wekelijkse bijlage van de Amigoe, hebben de primeur van de versie zoals die naar de uitgever gaat voor de laatste aanpassingen in stijl en taalgebruik.

Tekst: **Jan de Ruijter**

Enkele zaken zal ik bewust achterwege laten, hopelijk tot uw opluchting. Ik zal geen MBA-ers vakjargon gebruiken zoals 'participatieve strategievorming' en 'de isomorfogenetische resonantievelden'. En u zult geen woordenboek naast u nodig hebben, want zinnen als de volgende drie voorbeelden zult u hier niet aantreffen:
'De doelstellingen in dit perspectief geven aan welke taken (het menselijk kapitaal), welke systemen (het informatiekapitaal), en welk klimaat (het organisatiekapitaal) nodig zijn om het waardescheppende interne proces te ondersteunen. Deze activa moeten worden gebundeld met en afgestemd worden op de kritieke interne processen.'
'Thus organization of an organization situation within the framework of socio-technical system involves scrutinizing of the specific technology used, the way in which patterns are organized, the formal structuring of interpersonal interactions and the informal patterns emerging in the work group.'
'These elements of diversity are bound together thematically in the changing matrix of social values by their common intrinsic elements.'

Ik laat dat taalgebruik voor de consultants die alleen aan de uitleg van hun taal al een dagtaak hebben. We zullen alles met eenvoudig en duidelijk taalgebruik doen omdat simpelheid nu eenmaal siert en keep it simple stupid (KISS) is effectief. U zult ook geen ingewikkelde figuren aantreffen met vierkantjes, rechthoeken en bolletjes die met elkaar verbonden zijn met kringlopen en pijltjes. Helaas bedienen steeds meer schrijvers en consultants zich hiervan maar hun figuren maken het verhaal vaak nodeloos gecompliceerd en veelal zijn zij zelf de enigen die de ingewikkelde figuren en pijlen begrijpen.

Old habits die hard

Is er veel noodzaak voor deze serie artikelen? Reken maar. Overal om ons heen zien we helaas nog steeds het tragische oude Command & Control, het allereerste managementsysteem en managementmodel waarover de Chinese generaal Sun Tzu reeds schreef in zijn 'The Art of War' in de 6e eeuw vChr. De tijden zijn veranderd maar sommige praktijken helaas niet. Old habits die hard. Command & Control is nog steeds aan de orde van de dag. Verder stapelen de bewijzen van falend leiderschap zich op; je ziet het overal om je heen, niet alleen op onze eilanden, maar wereldwijd. Er is duidelijk veel mis in managementland. Jammer, want inmiddels is bijna iedereen in deze tegenwoordige tijd op de een of andere manier betrokken bij managen en management, beroepshalve of bij sport, muziek of in ons privéleven waar zich allemaal aspecten van managen voordoen. En helaas wordt dat bijna overal nog steeds jammerlijk slecht gedaan. We weten hoe het moet maar de kennis van managen en management is helaas nog steeds niet goed verspreid.
Gelukkig dat we in ieder geval nu wel precies weten hoe je effectief kunt managen zodat mensen met plezier hun dagtaak op zich nemen en te allen tijde met plezier goed willen en kunnen presteren zonder kostbare supervisie van buitenaf. Het is een plezier om te zien hoe medewerkers presteren in goed geleide bedrijven zoals Disney World, Starbucks en Cheesecake Factory. Bij het binnengaan van een Cheesecake Factory ziet, voelt en weet een bezoeker gelijk dat hij een goed bedrijf is binnengekomen. Het is onmiddellijk waarneembaar aan de sfeer, de manier waarop de hostess gasten begroet en de vrolijke, plezierige gezichten van alle medewerkers en gasten.
Na het zoveel jaren verkeerd te hebben gedaan, ook nog in de 20e eeuw, en na veel uitproberen zijn de wegen van goed management gelukkig bekend en ik hoop in het bijzonder dat deze reeks artikelen inspiratie zal geven aan allen die graag beter willen doen, voor zichzelf, hun bedrijf, hun medewerkers en hun land. Het is een leuke taak om deze interessante materie van week tot week in gemakkelijke, eenvoudige taal voor u te verduidelijken en u te helpen met uw ambities.
In de introductie worden een 15-tal inzichten geïntroduceerd en uitgelegd waarvan de kennis essentieel is om de verdere tekst goed te kunnen volgen en begrijpen. Het betreft hier belangrijke interpretaties en begrippen die continu gebruikt worden in dit werk en kennis van de juiste betekenis van deze begrippen komt goed van pas bij het verder lezen van de tekst.

Het eerste inzicht is 'Goed Management'. Goed managen is gemakkelijker en ook veel prettiger dan slecht managen. Slecht management leidt tot slechte resultaten en slechte resultaten geven stress, problemen, ruzies en frustraties. Goed management vereist weliswaar veel ambitie, hard werk, ijver, tijd, studeren en veel lezen, maar dat is nog altijd minder inspannend dan het behandelen van klachten van boze klanten, van gefrustreerd personeel, van ontevreden eigenaren en de druk van de bankier en crediteuren die resultaten en geld willen zien. Slecht management brengt stress, verspilde tijd en energie aan het continu brandjes blussen, het moeten reageren op allerlei onverwachte gebeurtenissen, steeds weer nieuwe problemen oplossen en het doen van tientallen 'dringende' dingen; het geeft je slapeloze nachten, hoofdpijn en zorgen. Als bedrijfsadviseur kom ik veelal in bedrijven waar management een ware chaos is, waar personeel ontevreden en boos het dagelijkse werk min of meer verricht, de sfeer in het bedrijf zichtbaar en voelbaar verknoeid is, waar klanten duidelijk ontevreden zijn en slecht worden afgehandeld en waar elk uur van de dag een grote frustratie is. En aan het einde van elke dag zijn de manager en eigenaar dood- en doodmoe, zuchten en steunen van de meegemaakte ellende met al dat moeilijke personeel en die lastige klanten; ze gaan doodmoe maar niet voldaan naar huis en gaan de volgende dag weer gefrustreerd en met angst en beven naar hun werk in afwachting van weer een ellendige dag. Slecht management zorgt voor onhoudbare toestanden, grote irritaties en onprettige dagen. 'It pays off to manage well.' Het kost moeite en tijd. Goed management is intensief en vergt veel inspanning. Maar het leidt ook tot rust, tevredenheid, een gevoel van voldaanheid en tot plezier. Aan u de keus, maar mijn dringende advies is: 'Stap zo snel mogelijk over op goed management, liever vandaag dan morgen. Het is gemakkelijker, bevredigender, het geeft veel plezier en het levert geld en resultaten op!'

Jan de Ruijter is bedrijfsadviseur op Aruba en bereikbaar op janderuijter@yahoo.com

Soort zoekt soort

Mens & Werk

Mensen hebben een voorkeur voor mensen die op hen lijken. Soort zoekt soort. Veelverdieners wonen het liefst naast elkaar en ook mensen die uit bepaalde culturen komen zoeken elkaar op. De mens vindt het prettig om met gelijken om te gaan. Die spreken letterlijk en figuurlijk dezelfde taal en begrijpen elkaar daardoor beter.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Mensen geven niet snel toe dat ze een voorkeur hebben voor personen van hun eigen ras en/of culturele achtergrond, omdat men denkt dat men dan een vooroordeel heeft of discrimineert. Ook op de werkvloer komt het voor dat men groepjes vormt omdat men elkaar herkent in denken en omgang met elkaar vanuit de eigen cultuur en opvoeding. We moeten echter erkennen dat iedereen anders is opgevoed vanuit zijn eigen cultuur en het land waar hij is geboren en opgegroeid met zijn ervaringen en dat we daarom allemaal anders zijn. Op de werkvloer kan het juist positief zijn dat mensen vanuit verschillende achtergronden en kennis met elkaar samenwerken. Men kan van elkaar leren.

Iedere organisatie heeft zijn eigen bedrijfscultuur en werknemers die zich herkennen in het beleid, de werkwijze en de waarden en normen van de organisatie. Die cultuur heeft zich door de jaren heen gevormd. Je kunt je thuis voelen bij een bepaalde organisatie, maar het kan ook voorkomen dat je je niet herkent in de cultuur van een organisatie. Het kan voorkomen dat je je realiseert dat je eigenlijk niet past in de organisatie waar je bent gaan werken. Je bent op een baan afgegaan en denkt dan dat je op de goede plek zit omdat de functie bij je past, maar toch voel je je niet thuis op die plek. Eerst denk je dat het ligt aan het nieuwe van de baan. Het is altijd even wennen bij een andere organisatie, maar als na een aantal maanden nog steeds het gevoel er niet is dat je je prettig voelt in je baan, is het goed om te kijken of de cultuur van de organisatie wel bij je past. Als dat niet zo is dan is het beter om op zoek te gaan naar een baan bij een andere organisatie, waar je beter past, en meer aansluiting vindt vanuit je waarden, normen en ideeën.

Ook de grootte van een organisatie kan de reden zijn dat je je niet prettig voelt bij een bedrijf. Hoe groter de organisatie, hoe minder de mensen elkaar kennen en dan kan je je uiteindelijk slechts een nummer voelen in de ketting van schakels binnen de organisatie.

Het kan dan ook gebeuren dat je je niet thuis voelt bij collega's omdat ze niet jouw 'gelijke' zijn. Ze hebben andere achtergronden, andere interesses en een andere communicatie. Bij een kleinere organisatie voel je je wellicht meer op je plek, ook omdat de lijnen naar elkaar korter zijn en er beter gekeken wordt, bij de sollicitatie al, of de persoon wel past bij de organisatie.

Verschillende achtergronden en culturen kunnen het leven kleurrijker maken en mensen kunnen van elkaar leren. We leven tenslotte in een multiculturele samenleving en dat brengt allerlei verschillende gewoontes en opvattingen met zich mee. De kunst is natuurlijk om die verschillen als verrijkend te zien. Helaas verdiepen mensen zich niet altijd in een andere cultuur en ontstaat er snel een afstand tussen mensen. We kunnen juist veel van elkaar leren, want wie heeft er bepaald dat jouw cultuur met jouw achtergrond de norm is? Ook verschillen in functies behoren niet te leiden tot 'ik ben beter of meer dan jij', omdat de ander een 'hogere' functie heeft. Een gezonde hiërarchie is nodig, maar dat betekent niet dat er over elkaar geheerst moet worden.

Het komt nog veel te vaak voor dat managers geneigd zijn om mensen aan te nemen die veel op henzelf lijken. Men denkt dat dat gemakkelijk is, omdat men dezelfde taal spreekt. Dit leidt echter tot organisaties waar te veel dezelfde types mensen rondlopen. Dat noemt men 'organisatieklonen'. De organisatiekloon houdt zichzelf in stand en dat kan een gevaar zijn voor het succes van een organisatie. Dit ziet men vooral bij bedrijven en organisaties waar directies en besturen jaar in, jaar uit, vriendjes, familie en bekenden naar binnen halen. Ons kent ons en er is geen sprake van een kritische blik richting elkaar en men spreekt elkaar niet aan op zaken die niet mogen gebeuren.

Door diversiteit in directie en personeel aan te brengen kan een organisatie innovatiever te werk gaan omdat er meer variatie is in het vormen van ideeën. Er zal meer kritiek komen en misschien ook wat meer strijd, maar de kwaliteit van besluiten zal verbeteren. Niet ieder voorstel wordt klakkeloos aangenomen. In de tijd waarin wij nu leven, waarbij de samenleving een mengelmoes is van allerlei culturen en levensopvattingen is juist die kritische blik nodig om zaken te veranderen. En door meer diversiteit aan te brengen in personeel, directie en besturen zal er in de toekomst heel wat gaan veranderen. Soort zoekt soort zal altijd blijven, maar dan moet er wel kritisch gekeken worden naar elkaar, op het gebied van prestatie, wel en niet goed functioneren en de intentie die mensen hebben bij het uitvoeren van hun werk.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
2. Keet; 6. ordeband; 12. volmaakt; 15. eiergerecht; 17. nu dan; 18. deel van de visvangst voor de bemanning; 20. uitvlucht; 21. mager; 22. grondsoort; 25. gegraven diepte; 26. bewerking in een andere taal; 29. hemelbrood; 30. traag; 33. Bijbelse man; 35. kwaadsprekerij; 37. onder voorwaarde dat; 39. nachtkleding; 40. deel van een bloem; 42. een en ander; 43. Griekse wijsgeer; 45. Noach; 46. sleeën; 48. echtgenoot; 50. fraai; 51. geen mens; 52. onderscheidingsteken.

VERTICAAL:
1. Struisachtige vogel; 2. uitvinder van de telefoon; 3. voorzetsel; 4. wild tekeer gaan; 5. reeds; 7. de jongere; 8. rode verfstof; 9. vertragingstoestel; 10. papierbal; 11. ferment; 13. dorsvloer; 14. zeezoogdier; 16. tijdperk; 18. horen; 19. legering; 23. seriositeit; 24. afloop; 26. jonge stier; 27. grosso modo; 28. stelen; 29. huishouding; 31. welig groeiend; 32. gebruik; 34. muzieknoot; 36. buffelsoort; 38. golfterm; 40. schoonmaakmiddel; 41. Aziatisch land; 44. gedwee; 47. koning (Fr.); 49. voegwoord; 50. met name.

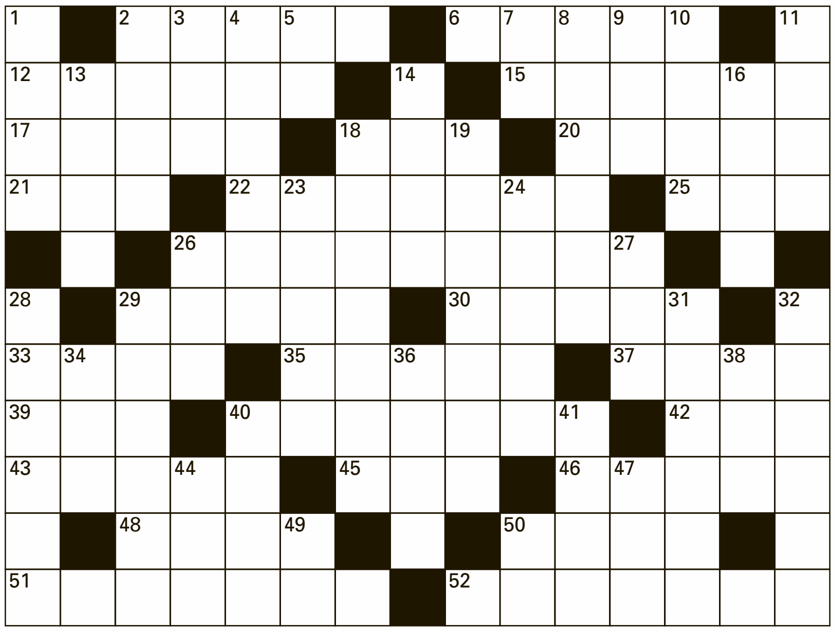

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Agnes Leslie
Pos Chiquito 3
Aruba

A.Daflaar
Janboos 79
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

	6		2		4		9	
	3		5			1		4
		9	1					5
3				1				8
	8				5			2
7	9				8	6		
6			4	3				7
2		7			1	3		
				7			5	6

HEAVY

					3	8		
1						2		
				7	6			
	3							8
			1		5			
	7			4		9		
	6			2			7	3
					9			
	4		8		1			5

ZWEEDSE PUZZEL

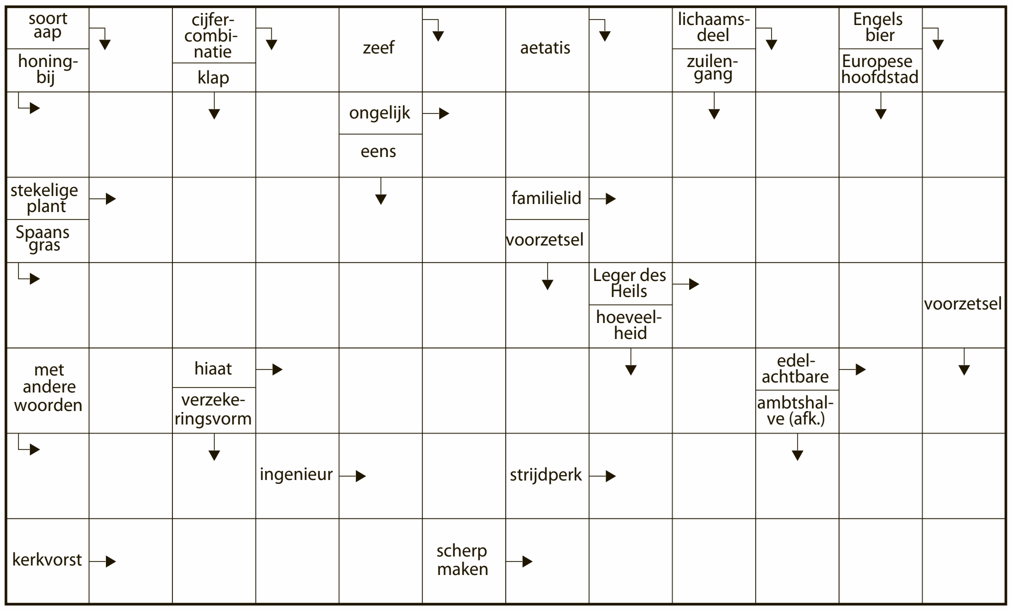

CRYPTOGRAM

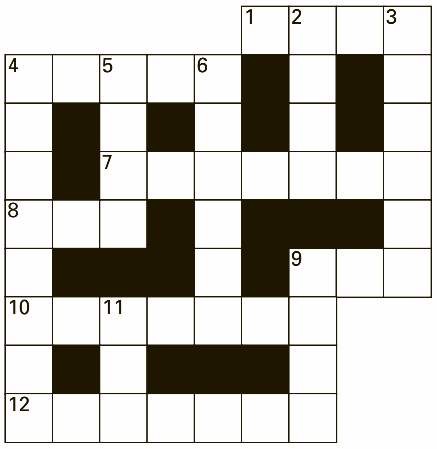

HORIZONTAAL:
1. Zonder inhoud zelfingenomen (4); **4.** Het is vuil dat ik gewicht verlies! (5); **7.** Een kapitalist heeft het land aan de natuur (7); **8.** Dooie kaart (3); **9.** Toon dat je niet dom bent! (3); **10.** Klasse van een legerafdeling (7); **12.** Knap van een ladder voorzien (7).

VERTICAAL:
2. Vedette met een eindeloze rustbank (4); **3.** Staat voor de boom in Frankrijk (6); **4.** Gemaakt door een dief is het niet meer bedreven (8); **5.** Nieuwbakken poëzie (4); **6.** Haar kaart is verleidelijk (6); **9.** Het water van een kapitalist (4); **11.** Huid om beschreven te worden (3).

WOORDZOEKER

P	O	L	I	T	I	E	M	A	N	E	O	T
R	Z	A	S	A	O	A	V	O	L	N	P	F
U	A	T	R	P	T	R	R	E	P	P	E	N
I	N	IJ	O	S	E	B	N	E	N	I	E	S
M	D	E	M	E	T	E	R	M	L	A	T	N
T	K	O	Z	H	L	H	C	E	E	H	A	K
A	O	B	C	O	M	A	R	H	C	S	IJ	R
B	R	A	E	R	D	Z	G	E	I	L	J	W
A	R	B	A	G	G	E	R	E	N	U	S	E
K	E	Y	F	E	A	N	K	IJ	N	I	P	E
O	L	D	Z	L	IJ	P	P	H	A	T	I	G
K	T	O	E	L	O	E	I	M	U	S	E	B
A	U	L	N	A	N	P	E	U	R	T	R	R
N	B	L	D	D	N	E	P	A	Q	E	B	E
J	B	O	E	R	S	R	E	Y	A	E	A	E
E	V	E	R	G	E	L	IJ	K	E	N	L	G

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AFZENDER
AGENTE
ALLEGRO
ALPEN
BABYDOLL
BAGGEREN
BOERS
BOOMSTAM
BREAK
BUTLER
DEKHUT
DEMETER
EQUIPAGE
EVENAAR
FLOPPY
HAZENPEPER
ISRAEL
KOKANJE
KRACHTBRON
LIJNRECHT
NIJPEND
PIJNLIJK
POLITIEMAN
PRUIMTABAK
RELIEF
REPPEN
SCHRAM
SEINEN
SIAMEES
SLUITSTEEN
SPEECH
SPIERBAL
TOELAGE
TOENAME
TORNMESJE
VERGELIJKEN
WEEGBREE
ZANDKORREL

© Puzzelland/140913

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

2	4	3	1	5	8	9	6	7
8	7	9	6	3	4	2	5	1
6	5	1	7	9	2	4	8	3
7	9	8	2	1	5	3	4	6
1	3	2	4	8	6	5	7	9
5	6	4	3	7	9	1	2	8
4	1	7	8	2	3	6	9	5
3	2	5	9	6	7	8	1	4
9	8	6	5	4	1	7	3	2

Heavy

3	4	6	1	5	9	7	2	8
7	1	8	2	6	3	4	5	9
2	9	5	8	7	4	1	6	3
5	6	7	3	8	1	9	4	2
9	2	3	7	4	6	8	1	5
1	8	4	9	2	5	3	7	6
8	5	9	6	1	7	2	3	4
4	7	2	5	3	8	6	9	1
6	3	1	4	9	2	5	8	7

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Egel; 4. wicht; 7. trimmen; 8. vis; 9. Pan; 10. armoede; 12. trefbal. Verticaal: 2. Gram; 3. leunen; 4. welvaart; 5. Cats; 6. triode; 9. peil; 11. moe.

Woordzoeker:
HINDERLAAG

Zweedse puzzel

■	P	■	R	■	S	■	D	■	M	■	A
N	I	P	A	■	P	R	O	T	E	S	T
■	C	O	M	B	O	■	T	I	N	T	O
P	A	S	S	E	N	D	■	R	U	E	■
■	D	■	J	U	D	O	K	A	■	R	A
I	O	C	■	R	E	■	E	N	K	E	L
■	R	U	I	S	■	W	A	A	R	O	M

Prijspuzzel

D	■	K	W	A	L	M	■	B	A	J	E	S	■	E
O	O	R	A	A	P	■	M	■	P	E	N	T	E	R
K	N	A	R	S	■	S	A	E	■	T	E	E	L	T
A	A	P	■	T	E	T	A	N	U	S	■	P	A	S
■	F	■	R	O	M	A	N	T	I	E	K	■	N	■
O	■	T	I	R	A	N	■	E	T	T	E	R	■	R
K	W	A	B	■	I	S	E	R	E	■	I	E	M	E
S	E	T	■	S	L	E	P	E	N	D	■	G	I	F
A	L	A	A	M	■	N	O	N	■	A	M	I	G	O
A	■	M	I	E	R	■	S	■	S	L	Ÿ	M	■	R
L	U	I	S	T	E	R	■	K	E	I	L	E	E	M

RBC Royal Bank; De sleutel naar uw eigen woning

Een eigen huis bezitten. Wie droomt daar niet van? Om deze droom in vervulling te brengen, zijn een aantal zaken van belang. Het kopen van een woning of terrein is waarschijnlijk één van de grootste investeringen, die velen van ons in ons leven ooit zullen maken. Daarbij is het bepalen van de hoogte van de hypotheek die u zich kunt veroorloven een belangrijke eerste overweging. Voordat u op zoek gaat naar een hypotheek die het beste bij u past, is ook een goede voorbereiding essentieel voor het realiseren van deze droom. Vervolgens kiest u een bank die bekend staat om het verstrekken van deskundig advies over hypotheken en die hierbij uw partner zou kunnen worden.

RBC Royal Bank is dé partner die u assisteert bij het verkrijgen van de sleutels van uw eigen woning. Onze hypotheek deskundigen beginnen met een analyse, om erachter te komen wat de specifieke behoeften van de klant zijn, alvorens daadwerkelijk met een advies te komen. Waar de meeste mensen behoefte aan hebben wanneer er besloten moet worden om een huis te kopen of te bouwen, is informatie over voor hen beschikbare opties. Met haar hypotheekseminars biedt RBC aan bestaande en potentiële klanten de mogelijkheid om wegwijs te worden in het zoekproces naar de juiste hypotheek.

Op zaterdag 16 augustus j.l. hield RBC op het hoofdkantoor te Rooi Catootje wederom haar populaire hypotheekseminar. Er waren een honderdtal potentiële klanten aanwezig. Voor hen werden presentaties gehouden door RBC deskundigen, en externe deskundigen zoals notarissen en makelaars in onroerend goed. Tevens bestond de mogelijkheid tot het stellen van vragen en werden waardevolle adviezen, tips en handige richtlijnen aan hun gegeven. Samen met externe deskundigen, zoals notarissen en makelaars in onroerend goed, hebben de bezoekers die nodig zijn bij het starten van de reis om huiseigenaar te worden.

Rudolph Coster (55), vertelde wat het voor hem betekend heeft om huiseigenaar te worden, met de hulp van RBC.

Een hoogtepunt van de ochtend was het moment waar op een uiterst tevreden klant zijn verhaal vertelde aan de aanwezigen in de zaal. Rudolph Coster (55), vertelde wat het voor hem betekend heeft om huiseigenaar te worden, met de hulp van RBC. Zijn levensdroom om een eigen huis hebben is in vervulling gegaan:. "Ik ben door de jaren heen meerdere keren verhuisd, van het ene huurhuis naar het ander. Het vooruitzicht om op een dag van mijn eigen huis te genieten, leek gezien mijn leeftijd zeer onwaarschijnlijk, tot de dag dat ik besloot om bij RBC naar binnen te lopen. Ik werd zeer goed ontvangen en voelde mij onmiddellijk welkom en thuis. Één ding zal ik altijd onthouden en dat is dat de Account Manager, mevrouw Mayer Randt, mij vertelde dat een RBC hypotheek de meest betaalbare optie voor mij op Curaçao zou zijn. Ondanks wat zij mij had gezegd, en ik moet eerlijk zijn, ging ik verder op zoek naar andere opties. De Account Manager had het bij het juiste eind, het aanbod van RBC bleek inderdaad het meest geschikt. Niet alleen wat de lage rente betreft, maar vooral vanwege de professionele begeleiding, advies en de uitstekende service, welke ik van elke RBC werknemer heb gekregen. In sommige uitgaven moest gesneden worden en ik moest mijn inkomsten zo efficiënt mogelijk gebruiken. De RBC Budget Planner en het advies van de RBC Managers hebben bijgedragen om deze besparingen te realiseren. Binnen een relatief korte periode, nadat ik voor het eerst bij RBC binnen wandelde, kan ik zeggen dat ik geniet van het gevoel van het hebben van mijn eigen huis, en ik ben overtuigd dat op het moment dat ik die paar kleine renovaties doe, ik er nog meer van zal gaan genieten."

Na de informatie en de vragensessie hadden de aanwezigen de gelegenheid om zich te registreren voor een individuele afspraak bij RBC en om een bezoek te brengen aan de verschillende bedrijven en agentschappen voor informatie over verzekeringen, onroerend goed, notarissen enz.

Uit de reacties van de bezoekers en de veelgestelde vragen, kunnen we opmaken dat het wederom een succesvolle bijeenkomst is geweest. RBC Royal Bank bedankt alle partnerbedrijven en vooral de mensen die aanwezig waren voor een zeer interessante en aangename ochtend. "Wij zijn zeer tevreden met de reacties en kijken nu al uit naar de volgende RBC hypotheekseminar, wij hopen dat u er dan ook bij zult zijn!"

RBC Royal Bank

®Trademark(s) of Royal Bank of Canada. Used under licence.